

τοῦ τῶν 70 πόλεων καὶ τὰς κατὰ
τῶν βασιλέων—ἡ "ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ
γνώσεις

ΕΛΛΗΘΗΝΙΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ: ΠΑΝΟΣ ΦΑΝΤΗΣ — ΤΑΚΗΣ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

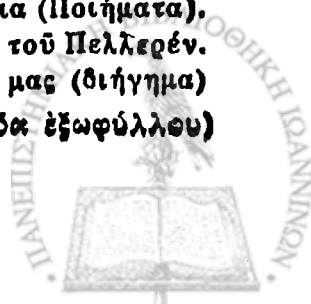


ΕΤΟΣ Α' ΤΕΥΧΟΣ 5ον

ΙΩΑΝΝΙΝΑ, Δεκέμβριος 1930

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΠΥΡ. ΧΑΣΙΩΤΗΣ.	Τὰ τέκνα τῶν ἀγροτῶν εἰς τὰ δημοτικά Σχολεῖα.
Ν. Γ. ΔΟΣΙΟΣ δ. φ. Ἡ Ἀμβρακία (ἡ σημερινὴ Ἄρτα) Ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἡπείρου ἐπὶ Πύρρου καὶ τῶν διαδόχων αὐταῦ.	
ΤΑΚΗΣ. ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ.	Νεκρικὴ ᾠδὴ (Ποίημα).
W. . Δαρβινισμὸς ἢ Ὁσμπορνισμὸς ; Μία νέα ἐπιστημονικὴ θεωρία (συνέχεια καὶ τέλος).	
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ	Τσουμπανᾶκος (Ποίημα).
† Γ. ΠΕΛΛΕΡΕΝ	Χυνόπωρο—Ἡλιοτρόπια (Ποιήματα).
Ο ΒΗΛΛΑΡΑΣ	Μία διάλεξις τοῦ Πελλερέν.
Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ.	Τὸ καϋμένο τὸ τζαμί μας (διήγημα)
	(Συνέχεια εἰς τὴν προτελευταίαν σελίδα ἐξωφύλλου)



καθώς δηλώνουν τὴν παρουσία
μα τοῦ χρόνου.

ὡς ὅπως ἡ Ἡπειρος
καὶ ἡ Ἰταλία



ΤΑ ΤΕΚΝΑ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΗΜΟΤΙΚΑΝ ΣΧΟΛΕΙΑ

Ἄρθρον τοῦ ἀγροτικοῦ Γερουσιαστοῦ κ. ΣΠ. ΧΑΣΙΣΤΟΥ.

Πᾶς τις δύναται νὰ φαντασθῇ ποίαν ἀορίαν προπαρασκευὴν διὰ τὴν γεωπονικὴν τῶν ἀποστολῶν θὰ ἠδύνατο νὰ λάβουν οἱ μέλλοντες δημοδιδάσκαλοι εἰς τὰ διδασκαλεῖα τοῦ Κράτους, ἐὰν ἤθελε πραγματοποιηθῇ ἡ πολλὰκις ἐπαναληθρεῖσα καὶ μὴ εἰσακουσμένη δυστυχῶς σύστασις μας περὶ προσαρτήσεως εἰς ἕκαστον τούτων ἐνδὺς προτύπου κτήματος ἐκ 50 τοῦλάχιστον στρεμμάτων, μὲ τελείαν ἐγκατάστασιν καὶ ὀργάνωσιν, μὲ ὑποδειγματικὸν σύστημα ἐκμεταλλεύσεως γεωργικῆς, ἐν συνδυασμῷ μετὰ προτύπου μικρῆς οἰκοσίου κτηνοτροφίας, ὀρνιθοτροφίας, πρὸς δὲ μετὰ μελισσοκομίας, μὲ μικροὺς κήπου; ὀπωροφόρων δένδρων καὶ λαχανικῶν, μὲ μικρὴν ἄμπελον, μὲ φυτώριον πολλαπλασιασμοῦ καὶ ἐμβολιασμοῦ τῶν δένδρων, μὲ συλλογὴν τῶν τελειότερων γεωργικῶν ἐργαλείων μὲ ἓνα πρότυπον σχολικὸν κῆπον κ. τ. λ. Ἢ εἰς τὰ κτήματα ταῦτα πρακτικὴν ἐξάσκησης τῶν μαθητῶν εἰς τὴν ἰδιόχειρον ἐκτέλεσιν ὑπ' αὐτῶν ἐπὶ μίαν δλόκληρον ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος πάσης εἰς ταῦτα ἐργασίας, ὥς ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τῶν ἀπὸ ἑδρας θεωρητικῶν τῆς γεωποιίας μαθημάτων, θὰ δίδῃ εἰς τὴν κοινωτίαν ἑκατοντάδας τινὰς κατ' ἔτος νέων δημοδιδασκάλων ἄριστα θεωρητικῶς καὶ τεχνικῶς μορφωμένων διὰ τὸ μέγα καὶ σωτήριον διὰ τὴν χώραν μας ἔργον τῆς εἰς τὰ δημοτικά σχολεῖα προεπαγγελματικῆς διαπαιδαγωγήσεως τῶν νέων γενεῶν τοῦ ἀγροτικοῦ κόσμου. Μόνον οὕτω θ' ἀποκτήσουν οὗτοι πραγματικὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἀγροτικὴν ζωὴν καὶ πρὸς τὸ πρακτικὸν τοῦ γεωργοῦ καὶ τοῦ κτηνοτρόφου ἐπάγγελμα. Ἡ διαπαιδαγώγησις δὲ αὕτη τῶν τέκνων τῶν ἀγροτῶν θὰ γίνηται τὸ μὲν εἰς τὸν συστηματικῶς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καλλιεργούμενον σχολικὸν κῆ-

π.ν, περιλαμβάνοντα ὡς οἶοντε πληρεστέρως συλλογὰς ἀνθέων, λαχανικῶν, δένδρων, δημητριακῶν, ὀσπρίων, βιομηχανικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν φυτῶν, ἐκ τῶν εὐδοκιμούντων εἰς τὸν τόπον, μετ' ἰδιαιτέρου μικροῦ φυτωρίου παραγωγῆς δένδρων, διανεμομένων εἰς τοὺς ἰδιοχείρως παρῶντας ταῦτα μαθητὰς πρὸς φύτευσιν εἰς τὰ πατρικὰ τῶν κτήματα, τὸ δὲ εἰς διδασκτικὰς ἐκδρομὰς αὐτῶν ἀνὰ τὰς κτηματικὰς τοῦ χωρίου περιφέρειας, εἰς τὰ δάση κλπ. ὑπαξ τοῦλάχιστον τῆς ἐβδομάδος.

Εἰς τὰς ἐκδρομὰς ταύτας θὰ ἐδίξωνται οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ νὰ σχηματίζουν μικρὰς βοτανικὰς συλλογὰς, ὡς καὶ ἐντόμων καὶ τῶν κοινοτέρων ἐκ τῶν ὀρυκτῶν, νὰ περιεργάζωνται τὴν ἰδιαιτέραν μορφολογίαν ἑκάστου τῶν κοινοτέρων φυτῶν, νὰ διακρίνουν τὰς μεταξὺ τῶν χαρακτηριστικὰς διαφορὰς, νὰ μανθάνουν τὸ ὄνομα ἑκάστου εἶδους καὶ τὰς κυριωτέρας ἰδιότητας τῶν διαφόρων συστάσεων ἀργιλλωδῶν, ἄσβεστοδῶν, ἄμμωδῶν κλπ. νὰ διακρίνουν τοὺς ἄσβεστολίθους τοὺς ψαμίτας, τοὺς πυρίτας, τοὺς σχιστολίθους, τὴν μάργην καὶ ἐπίσης νὰ συνηθίσουν νὰ συγκρίνουν τὴν κατάστασιν τῶν διαφόρων ἐσπαρμένων ἀγρῶν. τῶν δένδρων, τῶν συνανθρωμένων κατὰ τὰς ἐκδρομὰς κτηνῶν, τὰ καλλίτερα δηλαδὴ ἐξ αὐτῶν περιποιημῆνα καὶ περισσότερον προκομμένα.—

Ἐπὶ πλέον οἱ μαθηταὶ καὶ θὰ διδάσκωνται ἀπλουσιτάτας τινὰς γνώσεις γεωπονικὰς ἐκ τῶν εἰς τὴν ἡλικίαν αὐτῶν ὄντων ἐκείνων νὰ προσαρμόζωνται εἰς τὴν συστηματικὸν μάθημα ἐπὶ 2—3 τοῦλάχιστον καθ' ἐβδομάδα ὥρᾳ εἰς τὰς δύο ἑσπερινὰς ἀνωτέρας τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ἐπὶ τῇ βάσει κυρίως τῶν ἐφαρμοζόμενων εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ χωρίου γε

ωργικὰ
δοκίμων
τάστοι

τελειότερα. τῆς περιοχῆς, καθὼς δηλώνουν τὸν ἐπ' ἡγεγυλῶν μετ' ἰδιαιτέρας εὐ-
χρηστικῆς καὶ ὑπερηφανείας καὶ μετὰ
τῆς πεποιθήσεως ὅτι θὰ εὖρουν ἐν αὐτῇ
τὴν πραγματικὴν τὴν εὐτυχίαν καὶ θὰ
συντελοῦν συνάμα καὶ εἰς τὴν εὐτυχίαν ὅ-
λης τῆς κοινωνίας, ἀντὶ τὰ ζητοῦν εἰς
μάτην τὴν εὐτυχίαν αὐτῶν εἰς ὅλα τ' ἄλ-
λα παραστατικὰ σήμερον καταντήσαντα ἐ-
παγγέλματα τῶν πόλεων, ὅπου ἡ ὁλονὴν
ἐπιτεινόμενη ἀνεργία, ὁ ἐπαγγελματικὸς
ἀνταγωνισμὸς καὶ ἡ ἐπακολουθοῦσα ὁλο-
νομική ἀνεπάρκεια καὶ δυστυχία, ἀπειλοῦν
προφανῶς μὲ τὰ μέγιστα τῶν κακῶν τὴν
ζωὴν καὶ μὲ τὸ μέλλον τῆς χώρας μας.

Ἐπὶ ὅλων τῶν ὧς ἄνω κατὰ τὰς ἐκ-
δρομὰς θὰ ζητῶνται παρὰ τῶν μεγαλειτέ-
ρων μαθητῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων
σύντομοι γραπτὰ ἐκθέσεις, καὶ ἐπὶ τῇ
βάσει θὰ γίνωνται συζητήσεις ἐν τῷ σχο-
λείῳ καθ' ὥρισμένας τῆς ἐβδομάδος
ὥρας τιθεμένων ὑπὸ τοῦ διδασκάλου
τῶν θεμάτων τῆς συζητήσεως, λαμβαν-
ομένου πάντοτε ὑπ' ὄψιν τοῦ βαθμοῦ
τῆς ἀντιλήψεως τῆς ἡλικίας καὶ τῆς δια-
νοητικῆς αὐτῶν ἀναπτύξεως. Ἰδοὺ δι-
ὰ ποίων καθ' ἡμᾶς μεθόδων θ' ἀνα-
πτύσσεται πραγματικὸν καὶ θεωρῶν ἐνδια-
φέροντων μελλόντων γεωργῶν ὑπὲρ τοῦ
ἀγροτικοῦ ἐπαγγέλματος καὶ τῆς ἀγροτι-
κῆς ἐν γένει ζωῆς καὶ πραγματικῆς ἀγάπῃ
καὶ πίστις πρὸς τὴν ζωὴν τῆς ὑπαίθρου,
θὰ καλλιεργεῖται ἡ ἀντίληψις καὶ ἡ κρίσις
αὐτῶν ἐπὶ γεωργικῶν ζητημάτων: θ' ἀνα-
πτύσσεται ἡ πρωτοβουλία, ἡ αὐτοπεποί-
θησις καὶ τὸ δημιουργικὸν πνεῦμα αὐ-
τῶν καὶ ἐν γένει θὰ παρασκευάζονται τὰ
τέκνα τῶν ἀγροτῶν, ὡς οἷόν τε ἐπιτηδεό-
τερον, ἵνα τρέπωνται πρὸς τὰ ἔργα τῆς
γῆς μὲ περισσότερον ζῆλον, ἀλλὰ καὶ μὲ
μεγαλειτέραν ἱκανότητα διὰ τὴν μετὰ τὴν
ἀποφοίτησιν αὐτῶν ἐκ τοῦ δημοτικοῦ
σχολείου ἐκμάθησιν τοῦ ἐπαγγέλματος
τοῦ γεωργοῦ καὶ διὰ τὴν ἐξάσκησιν αὐτοῦ
μὲ μεγαλειτέραν εὐκολίαν καὶ ἐπίδοσιν.

Τοιοιούτρόπως οἱ νέοι γεωργοὶ θὰ εἶνε

αγμένοι τῶν πατροπαράδοτων προ-
τῶν καὶ θὰ ἐργάζονται μὲ πνεῦμα
ἐνθουσιαστικόν, θὰ εἰσερχονται δὲ εἰς τὸ
χρηστικόν καὶ ὑπερηφανείας καὶ μετὰ
τῆς πεποιθήσεως ὅτι θὰ εὖρουν ἐν αὐτῇ
τὴν πραγματικὴν τὴν εὐτυχίαν καὶ θὰ
συντελοῦν συνάμα καὶ εἰς τὴν εὐτυχίαν ὅ-
λης τῆς κοινωνίας, ἀντὶ τὰ ζητοῦν εἰς
μάτην τὴν εὐτυχίαν αὐτῶν εἰς ὅλα τ' ἄλ-
λα παραστατικὰ σήμερον καταντήσαντα ἐ-
παγγέλματα τῶν πόλεων, ὅπου ἡ ὁλονὴν
ἐπιτεινόμενη ἀνεργία, ὁ ἐπαγγελματικὸς
ἀνταγωνισμὸς καὶ ἡ ἐπακολουθοῦσα ὁλο-
νομική ἀνεπάρκεια καὶ δυστυχία, ἀπειλοῦν
προφανῶς μὲ τὰ μέγιστα τῶν κακῶν τὴν
ζωὴν καὶ μὲ τὸ μέλλον τῆς χώρας μας.

Ἰδοὺ διὰ ποίων μέγα καὶ σωτήριον ἔρ-
γον πρέπει νὰ προσεζήται ὁ δημοδιδάσκα-
λος, ταῦθ' ὅπερ ἐξαρτᾶται πλέον ἀπὸ
τὴν ἀντίληψιν τῶν ἀνάλαμβανόντων τὴν
Κυβέρνησιν τοῦ τόπου μὴ λησμονούντων
ὅμως καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐπαρκοῦς αὐ-
τῶν μισθδοτήσεως, ἵνα μὴ αἱ βιωτικαὶ
ἀνάγκαι καὶ στεροῖς οἰκογενειακαὶ μα-
ραίνον τὸν ζῆλον καὶ τὸ ἀπορρίπτουν
ἐνθουσιασμὸν αὐτῶν.

Ἀλλὰ καὶ εἰ ἐν ἐνεργείᾳ δημοδιδάσκαλοι
θεωρητικῶς καὶ τεχνικῶς ἐξασκούμενοι
καθ' ἃ ἄνωτέρω ἀνεπτύξαμεν εἰς τὰ εἰς
τὰς ἐπαρχίας ἰδρυτέα δαπνάναις τοῦ Κρά-
τους καὶ ὡς ἄριστα ὁργανωμένα πρότυ-
πα κτήματα (γεωργικοὺς σταθμοὺς ἐσαρ-
μογῆς) θὰ ἦσαν εἰς θέσιν δι' ἀναλόγων
μεθόδων νὰ δρᾶσουν εἰς τὰ χωρία, εἰς
ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἀγροτικὴν προεπαγγελμα-
τικὴν ἀγωγὴν καὶ μόρφωσιν εἰς τὰ δημο-
τικὰ σχολεῖα τῶν τέκνων τοῦ ἀγροτικοῦ
λαοῦ, ἵνα μὴ ἀφήνονται ταῦτα ὡς μέγρι
τοῦδε ἔομαι εἰς τὴν ἀστυφίαν, καὶ ἵνα
μὴ ἐπιδίδονται εἰς τὰ ἀγροτικὰ ἐπαγγέλ-
ματα ὡς ἐξ ἀνάγκης τρόπον τινά, ἀνευ
ζήλου καὶ ἀνευ προοδευτικοῦ πνεύματος,
καὶ ἐπαρκοῦς προπαρασκευαστικῆς δια-
παιδαγωγήσεως διὰ τὴν εἰς ταῦτα εὐδοκί-
μησιν καὶ προκοπὴν, οἷαν ἀπαιτεῖ ὁ ἀπει-
λῶν νὰ συντρέψῃ σήμερον τοὺς καθυστε-



ροῦντας καὶ ἄνευ τῶν φώτων τῆς ἐπιστή-
μης ἐργαζομένους εἰς τὰ διάφορα παρα-
γωγικὰ ἔργα, φοβερός παγκόσμιος ἀντα-
γωνισμός.

ΟΙ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΩΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ

Οἱ δημοδιδάσκαλοι οὗτοι προπαρασκευ-
αζόμενοι καλῶς ὑπὸ γεωπονικῇν. ἔπουν
θὰ καταστῶσιν ἐπίσης ἱκανοὶ ὅχι μόνον
τὰ τέκνα τῶν ἀγροτῶν ὡς ἄριστα νὰ δια-
παιδαγωγῇσωμεν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν
ἐν ἐνεργείᾳ γεωργῶν ν' ἀποβῶσι πολὺτι-
μοὶ σύμβουλοι καὶ ὁδηγοὶ διὰ τὴν ἐφαρμο-
γὴν τελειοτέρων μεθόδων εἰς τὰς ἐπιχει-
ρήσεις των, ἵνα καταστήσουν αὐτὰς δι' ἀ-
νωτέρων κατὰ στρέμμα ἀποδόσεων διὰ
μειώσεως τοῦ κόστους τῆς παραγωγῆς
καὶ διὰ τῆς βελτιώσεως τῆς ποιότητος
τῶν προϊόντων καὶ διὰ τῆς καλῆς αὐτῶν
συνεταιρικῆς ὁργανώσεως, ὡς οἷόν τε μᾶλ-
λον κερδοφόρους. Διὰ τὸ ἔργον τοῦτο οἱ
δημοδιδάσκαλοι θὰ εὐρίσκωνται ἐννοεῖ-
ται, εἰς διαρκῆ μετὰ τῶν γεωπόνων τοῦ
Κράτους ἐπικοινωνίαν.—

Πρέπει νὰ καταλάβωμεν ὅλοι ὅτι καὶ
ἀπλούστατα τινες τῶν νεωτέρων τῆς γεω-
πονίας γνώσεων, εἰάν γίνουν πράγματι
κτῆμα γενικῶς δλων τῶν ἀγροτῶν μας,
εἶνα: ἱκαναὶ αὐτῶν μὲν ν' αὐξάνουν τὰς
ἐτησίαις προσόδους κατ' ἀρχετὰς χιλιάδας
δρχ. συνολικῶς δὲ τὸν ἐθνικόν μᾶς
πλοῦτον κατὰ δυσεκατομμύρια δλόκληρα
δρχ. ἐτησίως. Θα ἴσκει λ. χ. πρὸς τοῦτο
ἡ γενίκευσις τῆς ἐπιμελημένης διαλογῆς
τῶν σπόρων, ἡ κατὰ τι βαθυτέρα ἄροσις
τῶν πεδινῶν ἀγρῶν, ἡ καλὴ καὶ γενικὴ
χρῆσις τῶν χημικῶν καὶ τῶν χλωρῶν λι-

πῶν, ἡ δὲ συνδιασμός τῆς γεωργίας
μετὰ τῆς οἰκοσίου κτηνοτροφίας, τῆς ὀ-
νιθοτροφίας, τῆς μελισσοκομίας κλπ. ἡ
ἐπέκτασις εἰς ὅλα τὰ ἀγροτικὰ κτήματα
τῆς καλλιεργείας τῶν ζωοτροφικῶν ἰδία
φυτῶν, κατιοργουμένων διὰ τῆς λιπάνσε-
ως τῶν ἀγραναπαύσεων πρὸς δὲ ἡ ἐπέκτα-
σις τῶν δενδροφυτεύσεων εἰς τὰς περιφε-
ρείας ὅλων τῶν χωρίων, ἡ συνεταιρικὴ
ἐκτέλεσις τῶν εἰς τὰ χωρία ἀπλουσιτέρων
τοῦλάχιστον ὑδραυλικῶν ἔργων. Ἡ ἀρι-
σιώτα ἐν γένει συνεταιρικὴ ὁργάνωσις
τῶν ἀγροτῶν μας, ἣτις θὰ συντελέσῃ
καὶ εἰς τὴν ἀποκτησὶν πλειόνων κεφαλαί-
ων, ὅχι μόνον διὰ δανείων εὐθύνων βα-
σιζομένων ἐπὶ τῆς ἀλληλεγγύης, καὶ χρη-
σιμοποιουμένων μόνον διὰ παραγωγι-
κούς σκοποὺς (διὰ λιπάσματα, ἐργαλεῖα τε-
λειότερα, ζῶα ἐκλεκτότερα, ποτιστικὰ ἔρ-
γα, συνεταιρικὰ οἰνοποιεῖα, τυροκομεῖα
καπναποθήκας) κλπ. ἀλλὰ καὶ δι' ἰδίων
ἐναποταμιεύσεων, διὰ τῆς μεγάλης οἰκο-
νομίας ἐκ μέρους τῶν ἀγροτῶν κατὰ τὰ
ἔτη τῶν καιρικῶν εὐνοϊκῶν καὶ τῶν εὐτυ-
χεστέρων ἐν γένει παργωγικῶν συνθη-
κῶν, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν κατὰ περι-
όδους, ἐπερχομένων δυσμενῶν περιστά-
σεων ἐκ θεομηνιῶν, ἐμπορικῶν εἰς τὰ
πρόϊοντα κρίσεων κλπ.

Ἡ παγίωσις τέλος τῇ πρωτοβουλίᾳ αὐ-
τῶν τῆς ἀγροτικῆς ἀσφαλείας ἀδυνάτου
ἄνευ τῆς ἰδίας αὐτῶν θελήσεως καὶ τῆς
πραγματικῆς αὐτῶν ἀλληλεγγύης καὶ ἀλ-
ληλοβοηθείας, ἀντὶ τῆς ἀσυμφωνίας τοῦ
ἀλληλοφαγώματος καὶ τῆς ὑποστηρίξεως
τῶν ζημιωτῶν καὶ τῶν κλεπτῶν εἰς τὰ
χωρία.

Σπυρ. Χασιώτης.





τῆς περιοχῆς, καθὼς δηλώνουν τὰ
 ΗΠΕΙΡΩΙΚΗ πέρασμα τοῦ χρόνου

Η ΑΜΒΡΑΚΙΑ (Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΑΡΤΑ)

Η ΠΡΟΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΕΠΙ ΠΥΡΡΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΙΑΔΟΧΩΝ ΑΥΤΟΥ

ὑπὸ Ν. Γ. ΔΟΣΙΟΥ Δ. φ. (Ἰωαννίνων.)

Ἡ ἩΠΕΙΡΟΣ ἐν τῇ ἀρχαιότητι περιελάμβανεν —ὡς γνωστὸν—τὴν σημερινὴν ἑλ ε ν θ έ ρ α ν μοῖραν, τὴν βόρειον ΗΠΕΙΡΟΝ καὶ τὴν σημερινὴν Ἀλβανίαν, ἔξτείνεται ἐπομένως ἀπὸ τῆς ΕΠΙΛΑΜΝΟΥ (Δυορράχιον) μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου—τοῦ κόλπου τῆς σημερινῆς ΑΡΤΑΣ—τὸ παραλληλόγραμμα δηλαδὴ τοῦ ὁποῖου ἡ μία πλευρὰ ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὰς ἀκτῆς καὶ τὴν παραλίαν τοῦ Ἰονίου πελάγους ἡ δ' ἑτέρα ἀπὸ ὑπερύψηλα βουνὰ ταποχωρίζοντα τὴν Ἡπειρον ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν, καὶ τὴν μὲν Παφλαγίαν πλευρὰν κατέφκουν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον καὶ μεσημβρίαν πρῶτον οἱ Χάονες συνεφεύοντες πρὸς τοὺς Ἰλλυριοὺς καὶ ἐπομένως τὴν ἐπίδρασιν καὶ ἐπήρειαν αὐτῶν ὑφιστάμενοι καὶ ὡς ἡμιβάρβαροι παρὰ τῶν λοιπῶν Ἡπειρωτῶν καὶ Ἑλλήνων θεωρούμενοι, ἦσαν ὅμως καὶ αὐτοὶ Ἡπειρωταὶ καὶ οὐχὶ βάρβαροι, δίγλωσσοι, τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Ἰλλυρικὴν ὁμιλοῦντες, ἡ κυριαρχία αὐτῶν ἔξτείνεται μέχρι Θεσπρωτίας, κάποτε ὅμως ἐκυριαρχήσαν καὶ ἐφ' ὅλης τῆς Ἡπείρου. —Μετ' αὐτοὺς ἦρχοντο οἱ Θεσπρωτοί, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ὁποίων ἔκειτο τὸ μαντεῖον τῆς ΔΩΔΩΝΗΣ καὶ ἡ ἐλώδης καὶ πολὺμυλος ΕΛΛΟΠΙΑ τὸ ὑπόλοιπον τῆς χώρας μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου κατέφκουν οἱ γενναῖοι καὶ ἀνδρείοι Μολοσσοὶ καὶ ἐν τῇ Μολοσσίᾳ—ἐπομένως κεῖται τὸ περιώνυμον διὰ τὴν ἀνδρείαν τῶν κατοίκων αὐτοῦ νεώτερον ΣΟΥΛΙ—Μολοσσοὶ δ' ἦτον καὶ ὁ ἀνδρεῖος βασιλεὺς τῆς ΗΠΕΙΡΟΥ

—ΠΥΡΡΟΣ ὁ Αἰακίδης, ὁ δοξάσας τὴν Ἡπειρον καὶ ταπεινώσας τὴν ΡΩΜΗΝ. Ὁ ΠΥΡΡΟΣ ἀνέδειξε πρωτεύουσαν τῆς ὅλης Ἡπείρου τὴν ΑΜΠΡΑΚΙΑΝ ἢ ΑΜΒΡΑΚΙΑΝ, ὀχυρώσας καὶ διακοσμήσας αὐτὴν διὰ πολλῶν πολυτελῶν οἰκοδομῶν, πέντε ναῶν καὶ δύο μαρμαρίνων θεάτρων καὶ ἰδίᾳ μὲ τὸ ἀνάκτορον αὐτοῦ τὸ «ΠΥΡΡΕΙΟΝ», ὅπερ ἦν ἐνταυτῷ φρούριον καὶ βασιλικὴ κατοικία, καὶ οὕτως τινὰ ἐκ μεγάλων ὀγκολίθων λαξευτῶν τετραγώνων τείχη, διασωζόμενα μέχρι 1798 καταμετρηθῆναι ὑπὸ τοῦ Ἀγγλοῦ περιηγητοῦ Leake εἶχε 18 ἀγγλικοὺς πόδας μ ἡ κ ο ς καὶ ὁ πλάτος, διαστάσεων δηλαδὴ «Κυ κ λ ω π ε ῖ ω ν τ ε ῖ χ ῶ ν» καὶ δὲν εἶνε ἀπὸ θανον ἢ ἐπὶ τοῦ Περσέων (λόφου) πλευρὰ τοῦ «Περσείων» ναὶ ἦτον προγενεστέρᾳ τῆς οἰκοδομίας αὐτοῦ χρησιμοποιηθεῖσα διὰ τὸ ἀνάκτορον τοῦ ΠΥΡΡΟΥ ὑπὸ τῶν ἀναλαβόντων τὴν οἰκοδόμησιν αὐτοῦ ἀρχιτεκτόνων. Ὁ ἱστορικὸς Πολύβιος (XX—10—13) καὶ ὁ γεωγράφος Στράβων (VII, 325) ἀναφέρουν ὅτι ὁ Περσὺς διεκόσμησε τὴν πρωτεύουσάν του διὰ μεγαλοπρεπῶν οἰκοδομῶν, πέντε ναῶν, ὡς εἶπον ἀνωτέρω, δύο θεάτρων μετ' ἀγαλμάτων τῶν ἐν αὐτοῖς λατρευομένων Θεῶν καὶ ἄλλων καλλιτεχνμάτων. Οἱ ναοὶ οὗτοι ἦσαν τοῦ Ἀσκληπιείου, τῆς ΑΘΗΝΑΣ, τῆς Ἀρτέμιδος Ἡγεμόνης τῆς ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ καὶ τὸ ἡρώειον τοῦ Αἰνείου. Ἐπὶ ξνα καὶ πλέον αἰῶνα διήρκεσεν ἡ δόξα καὶ λαμπρότης τῆς ΑΜΠΡΑΚΙΑΣ



κληθείσης οὕτω ἀπὸ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀνγείου Ἀμπρακίας, ἢ ἀπὸ τοῦ Ἀμβράκου — υἱοῦ τοῦ Θεσπρωτοῦ κατὰ τὴν μυθολογίαν. Μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἠπείρου ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἐδέχθησαν ἡ Ἀμπρακία μετὰ ἑξάμηνον ἀνδρείαν ἀντίστασιν καὶ στενήν πολιορκίαν ἀφοῦ ἠγωνίσθη εὐψύχως καὶ γενναίως μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ Αἰτωλῶν ὁωμαϊκῇν φρουράν, ἐπὶ τῷ ὄρω ν' ἀπέλθωσι — μὲν μετὰ τῶν δπλων των οἱ ἐν αὐτῇ Αἰτωλοὶ καὶ νὰ μὴν ἐνοχληθῶσιν οἱ κάτοικοι — Ἀμπρακιῶται — ἀλλ' οἱ Ρωμαῖοι — ὑπὸ τὸν ἀνθύπατον Μάρκον Φούλβιον Νοηλῆλιον 189 π. χ. παρασπονθήσαντες κατέσκαψαν τὰ τεῖχη, κατέρριψαν τὸ «Πύργιον, ἐν ᾧ ἦν καὶ ὁ τάφος τοῦ ΠΥΡΡΟΥ καὶ διεσκόρπισαν τὰ ὀστέα τοῦ ἀπειλήσαντος τὴν ΡΩΜΗΝ ἀνδρείου βασιλέως τῆς Ἠπείρου — εἰς τὰ τέσσαρα μέρη τοῦ ὁρίζοντος κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἰδίων Ρωμαίων (Λατίνων) ποιητῶν καὶ συγγραφέων

Τοσοῦτον ἦτο τὸ μῖσος τῶν Ρωμαίων διὰ τὴν πρὸ 100 καὶ ἐπέκενα ἔτη εἰσβολὴν τοῦ ἀνδρείου Πύρρου μετὰ τῶν Ἠπειρωτῶν καὶ τῶν πολεμικῶν αὐτοῦ ἐλεφάντων εἰς Ἰταλίαν (279) π. χ.) ὥστε οὔτε τὸν τάφον καὶ τὰ ὀστέα τοῦ Πύρρου μας ἐσεβάσθησαν, προοίμιον τοῦτο τῆς μετὰ 30 ἔτη μετὰ τὴν ἡτταντοῦ τελευταίου βασιλείως τῆς Μακεδονίας Περσέως φοβερωτέρας ἔτι ἐκδικήσεώς των κατὰ τῶν Ἠπειρωτῶν διὰ τῆς καταστροφῆς 70 ὄλων ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἡπειρωτικῶν πόλεων καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν 150,000. Ἠπειρωτῶν, ὑπὸ τῶν λεγεόνων τοῦ ὑπάτου Λίμυλίου Παύλου κατὰ τὴν διαταγὴν τῆς Ρωμαϊκῆς Συγκλήτου (=Senatusconsultu) 168 π. χ. ἐπὶ τῇ προφάσει, ὅτι τινὲς τῶν Ἠπειρωτῶν εἶχον συμμαχήσει μὲ τὸν Περσέα, πράγματι ὅμως ὅπως κορέσωσι τὴν ἐκδίκησίν των διὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ ἀνδρείου Πύρρου καὶ τῶν Ἠπειρωτῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν.

Μετὰ τὴν τεραστίαν ταύτην καταστροφὴν

τῶν 70 πόλεων καὶ τὰς κατόπιν εἰσβολὰς τῶν βαρβάρων — ἡ ἨΠΕΙΡΟΣ ἐγένετο ἀγνώριστος καὶ ὁ γεωγράφος ΣΤΡΑΒΩΝ δὲν ἐγνώριζε πλέον τὰς τοποθεσίας τῶν ἡπειρωτικῶν πόλεων καὶ τὰ ὄρια τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερομένων 14 ἡπειρωτικῶν φυλῶν καὶ σήμερον εἶνε ἀδύνατον ἄνευ τῆς ἀρχαιολογικῆς σκαπάνης τοῦτέστιν ἄνευ μεθοδικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν ν' ἀποφανθῶμεν τίνα πόλιν ὑποκρύπτουσι τὰ ἐν τῇ Ἠπείρῳ καὶ Ἀλβανίᾳ πολυάριθμα ἀρχαῖα ἐρείπια (χαλάσματα, μεθ' ὅλας τὰς ὑποδείξεις καὶ ὑπονοίας τῶν ξένων περιηγητῶν καὶ ἡμετέρων καὶ ὅπως ἀνευρέθῃ ἡ τοποθεσία τοῦ μαντείου (καὶ οὐχὶ τῆς πόλεως!) τῆς Δωδώνης, οὕτω θ' ἀνευρεθῶσι μίαν ἡμέραν δι' ἀνασκαφῶν μετ' ἀκριβείας αἱ τοποθεσίαι τῶν καταστραφειῶν ἡπειρωτικῶν πόλεων. "Οτι ἡ σημερινὴ καὶ Βυζαντινὴ Ἀρτα εἶνε ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Ἀμπρακίας — μαρτυροῦν οὐχὶ μόνον τὰ διασωζόμενα ἐρείπια καὶ ὁ παρ' αὐτὴν θέων Ἀρχθός — ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ὀνομασία τῆς ΑΡΤΗΣ — προελθοῦσα ἐκ τοῦ ἑτέρου ὀνόματος τῆς ΑΜΒΡΑΚΙΑΣ, ὀνομαζομένης καὶ ΑΡΕΘΕΙΑ ἐκ τοῦ ἑτέρου ὀνόματος τοῦ ποταμοῦ ΑΡΑΧΘΟΥ, ὅστις ἐκαλεῖτο καὶ ΑΡΕΘΩΝ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀρχαίων, ΑΡ(Ε)Θ(ΕΙ)Α = ΑΡΘΑ — ΑΡΤΑ!, Καὶ ἐν Ἀρτᾷ ἀνασκαφαὶ θέλουσιν ἐπιβεβαιώσαι τὴν τοποθεσίαν τῆς ΑΜΒΡΑΚΙΑΣ καὶ θέλουνσι φέρει εἰς φῶς ἐπιγραφάς, τύμβους καὶ ἄλλα ἀρχαῖα εὐρήματα — ἂν καὶ τοὺς ἀρχαιολογικοὺς καὶ καλλιτεχνικοὺς Θησαυροὺς τῆς πρωτευούσης τοῦ ΠΥΡΡΟΥ, μετέφεραν κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἱστορικοῦ ΠΟΛΥΒΙΟΥ (X X—10—13) καὶ τοῦ ΛΙΒΙΟΥ (Livy) οἱ κατακτεταὶ εἰς τὴν ΡΩΜΗΝ! Κλείων τὴν παροῦσαν πρόχειρον περὶ Ἀμπρακίας διατριβὴν μου ἐπιπροσθέτω λέξεις τινὰς περὶ τοῦ ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΥ κόλπου ἢ κόλπου τῆς Ἀρτας, ὅστις καθ' ἃ ὁμολογοῦσιν οἷτε ξένοι περιηγηταὶ (Leake, Puv- eville Stuart κ. ἄ.) καὶ ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως, τυγχάνει εἰς τῶν ὠραιότερων κόλπων οὐ μόνον τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς ΕΛΛΑΔΟΣ,



ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς μεσογείου διὰ τε τὴν εὐρύτητα καὶ τὸ Πανοραμικὸν θέαμα — ὅπερ παρέχει τῷ πρῶτον αὐτὸν θεωμένῳ. † Πολλὰκις ἀπῆλθον κατὰ τοὺς νεανικούς μου χρόνους τὸ ὠραῖον τοῦτο πανόραμα πλέων δι' ἀκατίου ἐκ Λευκάδος εἰς Πρέβεζαν ὁ εὐρύς καὶ ὀλοστρογγυλὸς οὗτος κόλπος στεκόμενος, εἰς τρόπον νὰ δύναται νὰ κλεισθῇ περὶ τὸ σ τ ὅ μ α, στέφεται ὀλογύρως ἀπὸ χλοερὰν βλάστησιν καὶ ὠραῖα σφύδενδρα τοπεῖα, δέχεται νὰ παφλάζοντα ὕδατα τοῦ Ἀ ρ ᾱ χ θ ο υ, παταγωδῶς κατερχόμενα ἐκ τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Π ῖ ν - δ ο υ ὅστις ἀποτελεῖ καὶ σκιάζει τὴν με

γαλοπρεπῇ ταύτῃ φυσικῇ σκηνογραφίαν!

Ν. Γ. Δόσιος. δ. φ.

(Ἰωαννίτης)

Υ. Γ. Ἡ νεωτέρα ὀνομασία τῆς ΑΜΒΡΑΚΙΑΣ, Α Ρ Τ Α ἀναφέρεται κατὰ πρῶτον τὴν ἐνδεκάτην ἑκατοταετηρίδα (1100 μ. χ.) ὡς ὀχυρὸν βυζαντινὸν πολεμικὸν ὀρμητήριον, κατὰ δὲ τὴν ἸΔὴν ἑκατονταετηρίδα ὀνομάζεται καὶ Ἀ ρ ᾱ χ θ ε ι α Ἀ κ α ρ ν ᾱ ν α καὶ ἀπλῶς Ἀ κ α ρ ν α ν ῖ α.

Ν. Γ. Δ. δ. φ.

Ν Ε Κ Ρ Ι Κ Η Ω Δ Η

ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΣΠΥΡΟΥ ΜΠΑΡΚΑ

Ντάνγκ.....! ντάνγκ.....! ντάγκ.....!
 Στὸ βορρᾶ, ποὺ φυσάει, τοῦ χειμῶνα
 καὶ γυρνάει τὰ κλωνάρια τῶν δένδρων
 ἢ καμπάνα χτυπάει λυπημένα.
 Γιατὶ οβύσαν δυὸ μάτια, ἔχει πάψει
 μιὰ καρδιὰ νὰ χτυπᾷ μεσ' στὰ στήθη
 κι' ἓνας νεῖδος — τρυφερὸ κυπαρίσι —
 σωριασμένος στοῦ χάρου τὴν κούνια
 δὲν ξυπνάει, μήτε περὶ θὰ ξυπνήσῃ —
 Δὲ θρηνῶ τὸν ἀνθὸ τὸν κομμενο
 πρὶν προφθᾶσῃ λουλούδι νὰ βγάλῃ
 δὲ θρηνῶ τὸ λαμπρὸ παλληκᾶρι.
 Τέτοια ἢ μοῖρα — κοινὴ — τῶν ἀνθρώπων
 νὰ περνοῦν ἀπ' τῇ γῇ καὶ νὰ φεύγουν...
 Μὰ θρηνῶ μιὰ καρδούλα, μιὰ μάνα,
 ποῦ τὴν βλέπω κι' ὁ νοῦς μου πηγαίνει
 στὴν ἱτιά ποῦ λυγáει μαραμένη
 καὶ σκορπιούνται τὰ φύλλα στὸ χῶμα.
 Μὰ θρηνῶ μιὰ ἀγκαλιὰ κούφια, κούφια,
 ποῦ ζητάει στὸν ἀέρα καὶ ψάχνει
 τὸν ἀέρα νὰ βρῇ, τὸν ἀέρα.....
 Ντάγκ!..... ντάγκ!..... ντάγκ!.....

ΤΑΚΗΣ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ



ΔΑΡΒΙΝΙΣΜΟΣ ἢ ΟΣΜΠΟΡΝΙΣΜΟΣ ;

ΜΙΑ ΝΕΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

Ὁ Δόκτωρ Ὁσμπορν Ἀμερικανὸς ἀνατρέπει τὴν παλαιὰν θεωρίαν τοῦ Δαρβίνου.

Ὁ ἄνθρωπος δὲν κτάνεται ἀπὸ τὸν πίθηκον. Ὁ ἄνθρωπος πρὸ δύο ἑκατομμυρίων διακοσίων πενήντα χιλιάδων ἐτῶν ἦτο φυσιολογικῶς ὅ,τι εἶναι σήμερον. Ἡ ἐξέλιξις ἤρ-
χισε πρὸ δύο ἑκατομμυρίων ἐτῶν.

Ἐσχάτως ὅμως ὁ Δόκτωρ Φέαρφιλντ Ὁσμπορν Καθηγητὴς Ἀμερικανός, Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου κ. τ. λ. ἀνατρέπει τὴν παλαιὰν θεωρίαν τοῦ Δαρβίνου, «Ὅχι, ὁ ἄνθρωπος δὲν κατάνεται λέγει ἀπὸ τὸν πίθηκον». Ὁ ἄνθρωπος πρὸ δύο ἑκατομμυρίων διακοσίων πενήντα χιλιάδων ἐτῶν ἦτο φυσιολογικῶς ὅ,τι εἶνε σήμερον. Ἡ ἐξέλιξις του ἤρχισε πρὸ δύο ἑκατομμυρίων ἐτῶν.

«Τὰ ἐπιχειρήματα λοιπὸν τοῦ Δόκτωρος Ὁσμπορν ἄοδὴν ἀνατρέπουσι τὴν θεωρίαν τοῦ Δαρβίνου.»

Ἀνέκαθεν ἡ ἐπιστήμη, καὶ δὴ οἱ μὲ τὴν ἀνθρωπολογίαν ἀσχολούμενοι ἐπιστήμονες κατέβαλον πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν διὰ νὰ ἐξακριβώσουν τὸ μέγα καὶ ἄλυτον μέχρι σήμερον πρόβλημα τῆς ὀρχικῆς καταγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου. Μετὰ λεπτομερεῖς καὶ πολυτελεῖς ἐρεῦνας κατέληξαν ὅλοι εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ποῦ ζοῦσε εἰς μίαν ἐποχὴν πέντε καὶ πλέον ἑκατομμυρίων ἐτῶν ἀρχαιοτέραν ἀπὸ ἡμᾶς, ἠδύνατο νὰ ὁμιλῇ νὰ βαδίζῃ καὶ νὰ χρησιμοποιῇ διάφορα ἐργαλεῖα πρωτογόνου ἐφευρέσεώς του. Ἡ πιθανωτέρα γνώμη ποῦ ἐπικρατεῖ σήμερον ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὀρχικὴν προέλευσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία ἀνάγεται εἰς τὴν τρίτην προϊστορικὴν ἐποχὴν, τὴν ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης καλουμένην ἀνέξιχνιάστον ἐποχὴν, ἡ γνώμη αὕτη ἐπαναλαμβάνω ὀφείλεται εἰς τὸν Δόκτωρα Χένρυ Φέαρφιλντ, Ὁσμπορν, τὸν

ὑπερεβδομηκοντούτην Πρόεδρον τοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου. Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Δόκτωρος Ὁσμπορν, ἣτις ἐπεκράτησε κατόπιν πολυετῶν κόπων καὶ μελετῶν εἰς τοὺς ἐπιστημονικοὺς κύκλους, εἶνε ἐντελὴς ἀντίθετος καὶ ἀνατρέπει ἄρδην τὴν θεωρίαν τοῦ Δαρβίνου, ἣν προηγουμένως ἐξεθέσαμεν, καὶ ἣτις παραδέχεται ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος κατάνεται ἐξ ἐνὸς ἀνθρωποειδοῦς εἶδους πιθήκων, τὸ ὁποῖον κατόπιν ὑπέστη μίαν ἀληθινὰ καταπληκτικὴν ἐξέλιξιν διὰ μέσου τῶν χιλιετηρίδων τῆς ὑπάρξεώς του. Συμπληρωματικαὶ μαστιρίαι ὑποστηρίζουσαι τὴν ἔκθεσιν τοῦ Δόκτωρος Ὁσμπορν περὶ τῆς ἐξακριβωθείσης προσελεύσεως πολλῶν ὀρυκτῶν καὶ ἐργαλείων ἅτινα ἀνευρέθησαν ἐσχάτως, μᾶς ἐνισχύουσι τὴν γνώμην ἣν παραδέχεται ὁ διακεκριμένος αὐτὸς ἐπιστήμων, περὶ τῆς πιθανῆς καίποτε ὑπάρξεως εἰς τὴν περιοχὴν Σοῦσσεξ τῆς Ἀγγλίας, ὅπου ἐγένοντο σχετικαὶ μελέται, μιᾶς εὐφυοῦς φυλῆς ἀνθρώπων ποῦ κατώοιδونه πρὸ ἐνὸς ἑκατομμυρίου καὶ διακοσίων πενήντα χιλιάδων ἐτῶν νὰ μεταβάλλῃ διάφορα ἀκατέργαστα ὀρυκτὰ ὕλικα εἰς θαυμάσια διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐργαλεῖα πρώτης ἀνάγκης. Μετὰ δὲ τὴν ἀνακάλυψιν καὶ ἄλλων ἀρχαιοτάτων εὐρημάτων, ποῦ ἦλθον εἰς φῶς ἀπὸ τὰς ἐρεῦνας ταύτας, ἡμποροῦμεν νὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἂν καὶ κατώτερος ἀναμφισβητήτως τοῦ σημερινοῦ, ὅμοι



ἄξει ἐν τούτοις κατὰ πολὺ ἀπὸ ἀπόψεως εὐφυΐας καὶ ἐπινοήσεων πρὸς τὸν τελευταῖον.

Ἡ θεωρία τοῦ Δόκτορος "Οσμπορν. Ἡ διαπίστωσις καὶ παραδοχὴ τῆς γνώμης, ὅτι ὁ προϊστορικὸς ἄνθρωπος, ὅστις ἔζησε πρὸ ἐνὸς ἑκατομμυρίου διακοσίων πενήντα χιλιάδων ἐτῶν ἔχει πολλὰς ὁμοιότητας μὲ τὸν σημερινὸν μᾶς ἀποδεικνύει ὅτι ἀνάγεται εἰς πολὺ μακρὸν παρελθὸν ἢ σκοτεινὴ καὶ ἀνεξακριβώτος ἐκείνη ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ φύσις ἤρχισε βαθμιαίως νὰ διαμορφῶνῃ τὸν προϊστορικὸν ἄνθρωπον, καὶ ἔφθασε νὰ τὸν ἀναπτύξῃ μέχρι τοῦ καταπληκτικοῦ ἐκείνου σημείου, ὥστε νὰ παραχθῶν αἱ μεγάλαι διανοητικότητες τοῦ Σαίκαπρη, τοῦ Νεΐτωνα, τοῦ Λίνκολν, τοῦ Αἰνστάιν καὶ πολλῶν ἄλλων. Συμφώνως λοιπὸν μὲ τὴν γνώμην τοῦ Δόκτορος "Οσμπορν ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἀνθρώπου ἤρχισε νὰ πραγματοποιηται βαθμιαίως ἀπὸ εἴκοσι ἑκατομμυρίων τοῦλάχιστον ἐτῶν.

Εἰς τὸ Ἀμερικανικὸν ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον, ὅπου ἤδη διεξάγονται πολλὰ συζητήσεις ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος ἤρχισαν ν' ἀναπτύσσονται ὑπὸ διαφόρων εἰδικῶν ἀνθρωπολόγων διάφοραι ἰδέαι ἢ ὑποθέσεις, ὡς πρὸς τὴν ὁμοιότητα τοῦ παρουσιάζει ὁ προϊστορικὸς ἄνθρωπος μὲ τὸν σημερινὸν ἀπὸ ἀνθρωπολογικῆς ἀπόψεως. Αἱ συζητήσεις αὗται βασίζονται ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐπὶ πολλῶν ἀνευρεθέντων ὄστων τοῦ προσώπου καὶ κρανίου, ἅτινα ἀνήκουν εἰς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐπὶ τῶν συμπερασμάτων τοῦ καταλήγουν ἐρευνῶντες τὴν ἀνατομικὴν αὐτῶν κατασκευὴν. Τὰ πενιχρὰ αὐτὰ λείψανα ἐμελετήθησαν μὲ μεγάλην προσοχὴν καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν καταπληκτικὴν ἀποκάλυψιν, ὅτι ὠρισμέναι φυλαὶ τοῦ προϊστορικοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἔζησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἐν ἑκατομμύριον καὶ διακόσια πενήντα χιλιάδες ἔτη εἶχον ἐγκέφαλον τῶν αὐτῶν ἢ καὶ μεγαλειτέρων ἀκὸμῃ διαστάσεων μὲ τὸν ἐγκέφαλον εὐρισκομένων φυλῶν τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου. Ἐπίσης διάφορα λίθινα ἐργαλεῖα

τὰ ὁποῖα ἀνευρέθησαν τελευταίως ὑπὸ γεωλόγων εἰς τὰ ἀνωτέρω στρώματα τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, συντελοῦν εἰς τὴν ἀποκρυστάλλωσιν τῆς νεωτέρας αὐτῆς θεωρίας, ἥτις καταρρίπτει τὴν τοῦ Λαρβίνου, παραδεχομένην τὴν καταγωγὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ πιθηκοειδῶν θηλαστικῶν.

Τὰ ἐργαλεῖα ἐξητάσθησαν λεπτομερῶς, καὶ ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν τῶν παρουσιάζουσι διαφόρους ὁμοιότητας πρὸς διάφορα σημερινὰ ἐργαλεῖα; τοῦτέστιν ἄλλα μὲν ὁμοιάζουσι μὲ μαχαίρας ὁμοίας σχεδὸν πρὸς ἐκείνας τὰς ὁποίας μεταχειρίζονται σήμερον οἱ κρεοπῶλαι πρὸς τεμαχισμόν τῶν κρεάτων, ἄλλα μὲ τρυπάνια κ. τ. λ. τοῦ μαρτυροῦν ὅτι ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος κατὰ τὴν παλαιολιθικὴν ἐποχὴν, ἐπεδίδοτο εἰς τὸ κυνήγιον καὶ εἰς διαφόρους ἄλλας ἀσχολίας.

Ἐξετάζοντες τὰ ἐργαλεῖα ταῦτα, νομίζομεν ἁπλῶς, ὅτι ἡμποροῦμεν πολὺ εὐκόλως νὰ τὰ κατασκευάσωμεν, ἢ νὰ μιμηθῶμεν ὅσον τὸ δυνατόν τὸ πρωτότυπον· κατόπιν ὅμως προσεκτικῆς ἐξετάσεως θὰ ἴδωμεν ὅτι εἶνε κατασκευασμένα μὲ ἓνα τέτοιον διὰφορετικώτερον μηχανικὸν καὶ τεχνικὸν τοῦ σημερινοῦ τρόπον, ὥστε παρ' ὅλα τὰ μέσα ποῦ διαθέτει σήμερον ἡ ἐπιστήμη μας εἶνε ἐντελῶς ἀδύνατος παρομοία κατασκευή.

Ἡ Ἐξέλιξις τοῦ ἀνθρωπίνου ἐγκεφάλου.

Εἰς σχετικὰς συζητήσεις αἰνινες διεξήχθησαν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐργαλείων τούτων, ὁ διάσημος ἀνθρωπολόγος "Οσμπορν, ὑποστηρίζει ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην δηλ. πρὸ ἐνὸς ἑκατομμυρίου καὶ διακοσίων πενήντα χιλιάδων ἐτῶν ἢ κατασκευὴ τούτων εἶχε προοδεύσει τόσον πολὺ, ὥστε δύναμεθα ἰσχυρίζεσθαι ὅτι "Οσμπορν μετὰ βεβαίότητος νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ ἀτελής κατασκευὴ τῶν ἤρχισε πρὸ τεσσάρων ἑκατομμυρίων ἐτῶν. Οὐμῶν εἰς τοὺς συναδέλφους τοῦ τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου, ὁ σοφὸς οὗτος ἐπιστήμων ἀνέπτυξε τὰ τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶχε τὰ μέσα τῆς διατροφῆς του λίαν ἀνεπαρκῆ, καὶ πρὸς ἀντιμετώπησιν τῶν δυσχερειῶν αὐ-

τῶν, κατέβαλε σκληροὺς ἀγῶνας, ἀποτελεσμάτων ὁποίων ὑπῆρξεν ἡ βαθμιαία ἐξέλιξις του. Ἡ ἑκτασις εἰς ἣν ἔζησαν οἱ πρῶτοι προϊστορικοὶ ἄνθρωποι εὐρίσκεται κατὰ τὴν γνώμην τοῦ δόκτορος Ὁσμπορν εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἀσίαν καὶ εἰς τὴν Μογγολίαν, ὅπου ὑπάρχουν ἐκτεταμέναι πεδιάδες.

Ἐκεῖ ἴσως δυνηθῶμεν νὰ εὕρωμεν λείψανα τοῦ προϊστορικοῦ ἀνθρώπου. Αἱ ἀποστολαὶ ποῦ ὁργανώνονται κατὰ καιροὺς πρὸς ἐξερεῖνησιν τῶν περιοχῶν αὐτῶν, ἴσως ἡμέραν τινά, μᾶς ἀποδείξουν κατὰ τὸν πλέον ἀναμφισβήτητον τρόπον, ὅτι ἡ κοιτίς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, εὐρίσκετο εἰς τὰς περιοχὰς ταύτας.

Ἀντίθεσις τῆς Νέας Θεωρίας τοῦ Ὁσμπορν εἰς τὴν παλαιὰν τοιαύτην τοῦ Δαρβίνου.

Ἡ νεωτέρα αὕτη θεωρία μᾶς ἀναγκάζει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ ὑπαρξις ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς ἐπεξετείνεται πολὺ πέραν τῆς ἐποχῆς ποῦ ἐφαντάζετο μέχρι πρό ὅλιγον ἡ ἐπιστήμη.

Αἱ συζητήσεις αἰτίνας διεξήχθησαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Δαρβίνος ὑπεστήριξε τὴν ἀποψιν τῆς προελεύσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τοῦ πιθήκου, αἱ συζητήσεις οὗται περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἔλαβον ὅλως νέαν τροπὴν, ἰδίᾳ τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Δόκτορος Ὁσμπορν, ὁ ὁποῖος ἐνθέρμως ὑπεστήριξε τὴν ἀντίθετον ἀποψιν.

Ὁ Δόκτωρ λοιπὸν Ὁσμπορν, πρῶτον ὑποστηρικτῆς τῆς Θεωρίας τοῦ Δαρβίνου, καὶ μέλος πολλῶν ἀποστολῶν, ποῦ διοργάνωσε τὸ Ἀμερικανικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον, πρὸς ἐξακριβώσιν τῆς προελεύσεως τοῦ ἀνθρώπου, παρεδέχθη κατόπιν τὴν ἀντίθετον θεωρίαν, ἡ ὁποία διακηρύσσει ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὐδεμίαν εἶχε ποτὲ σχέσιν μὲ τὸν πίθηκον. Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ἐξερευνήσεις ταύτας, ἀνεκαλύφθη, ὁλόκληρος ὁ σκελετὸς ἑνὸς ἵππου, ὀνομαζομένου ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης, **πλειόδιππος**, ὁ ὁποῖος ἀνάγεται εἰς τὴν μέσην προϊστορικὴν ἐποχὴν. Ἦτο ὁλόκληρος ὁ σκελετὸς ἑνὸς τελείου ἵππου ὁμοίου μὲ τὸν **σημερι-**

νόν. Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἐγένεν ἀφορμὴ νὰ υἱοδετῇ ὁ Δόκτωρ Ὁσμπορν τὴν ὑπόθεσιν του, ὅσον ἀφορᾷ τὴν πραγματικὴν καὶ ἐξακριβωμένην προέλευσιν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Δόκτωρ Ὁσμπορν διὰ σειρᾶς ἐπιστημονικῶν συλλογισμῶν, καὶ ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν, κατέπληξε τοὺς συναδέλφους του, καὶ ἰσχυρίσθη ὅτι ἡ μεγαλειτέρα ἐκπλήξις ποῦ θὰ μᾶς παρουσιάσῃ ὁ οἶκος τὸς αἰῶν θὰ εἶνε ἡ ἀνακάλυψις τοῦ σκελετοῦ τοῦ προϊστορικοῦ ἀνθρώπου.

Πλείστοι ἐπιστήμονες, ἀνθρωπολόγοι, φυσιόδοφοι, καθηγῆται τῆς ἐμβρυολογίας, Παλαιοντολογίας, Φυσιολογίας, καὶ συγκριτικῆς Ἀνατομίας ὅπως ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν ἠσπάζοντο ἢ ἐξακολουθοῦν νὰ παράδεχωνται τὴν θεωρίαν τοῦ Δαρβίνου.

Ἀντικρούων λοιπὸν τὴν γνώμην τῶν ἐπιστημόνων αὐτῶν, ὁ τελευταῖος τονίζει, ὅτι ἡ καθ' οἷανδὴποτε διεύθυνσιν κινήσεις τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς τοῦ ἀνθρώπου, εἶνε ἀπαραίτητος διὰ τὴν συγκράτησιν καὶ χρησιμοποίησιν διαφόρων ἐργαλείων διὰ τὰς ἀνάγκας του, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἰδίαν κίνησιν ποῦ κατορθώνει νὰ ἐκτελέσῃ ὁ πίθηκος μὲ πολὺ μεγάλην δυσκολίαν.

Συνεχίζων ὁ σοφὸς αὐτὸς ἐπιστήμων λέγει ὅτι ὁ ἀντίχειρ τοῦ πιθήκου, εἶνε κατὰ πολὺ βραχύτερος τοῦ ἀντίχειρος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ μετὰ μεγάλης δυσκολίας κατορθώνει νὰ τὸν κινήῃ κατὰ βούλησιν. Ἐπίσης ὁ πίθηκος δυσκολεύεται ἀνῆλπι νὰ συλλάβῃ μίαν βελὸν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, καὶ γενικῶς αἱ χεῖρες του φαίνονται ὅτι ἔχουν πλασθῇ μόνον πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ συγκρατῶνται εὐκόλα καὶ διὰ τῶν ν' ἀναρριχᾶται εἰς τοὺς κλάδους τῶν δένδρων. Ὁ πίθηκος πηδᾷ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους στηριζόμενος ἐπὶ τῶν τεσσάρων ἁκρῶν του. Ὁ ἀντίχειρ τούτου εἶνε τελείως ἄχρηστος, καὶ οὐδεμία σύγκρισις δύναται νὰ γίνῃ μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πιθήκου.

Ἡ ἀπάντησις ποῦ δίδουν οἱ παραδεχόμενοι τὴν ἀντίθετον ἀποψιν τοῦ ζητήματος συνίσταται εἰς τὸ ὅτι αἱ χεῖρες τῶν πιθήκων ἔχουν βαθμηδὸν ἐξειδικευθῇ, καὶ ὅτι



κατόπιν ἀναλόγως τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς ζωῆς. ἔλαβον τὴν σημερινὴν ἀνάπτυξιν τῶν. Εἰς ἐνίσχυσιν τῆς γνώμης αὐτῆς τονίζουν περαιτέρω ὅτι ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς δακτύλων, ὥς καὶ ἡ ἰδίᾳ διάταξις ὑφίσταται μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πιθήκου.

Ὑποστηρίζων τὴν ἰδικήν του ἁποψίν ὁ Δόκτωρ "Οσμπορν διατείνεται ὅτι συμφῶνως μὲ ὅσα διδάσκει ἡ Ἀνατομία καὶ ἡ Φυσιολογία, «οἷονδ' ἥποτε μέλος ἑνὸς ὁργανισμοῦ τὸν ὁποῖον ὑφίσταται ἀτροφίαν καὶ συνεπῶς ἀκίνησιον δὲν εἰμφορεῖ κατόπιν νὰ ἐξοικειωθῇ μετὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ παρουσιάζονται διὰ τὴν κίνησιν» ἐπομένως οὐδεμία ἐξέλιξις ἐπ' αὐτοῦ δύναται νὰ γείνη.

Αἱ τελευταῖαι ἀνακαλύψεις αἰτίνες ἐσθλάτως ἔγιναν, ἦλθον εἰς ἐνίσχυσιν τῆς Θεωρίας τοῦ Δόκτορος "Οσμπορν.

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΔΟΚΤΟΡΟΣ ΟΣΜΠΟΡΝ

Ἡ διαπίστωσις καὶ παραδοχὴ τῆς γ' ὥμης, ὅτι ὁ προϊστορικὸς ἄνθρωπος, ὅστις ἔζησε πρὸ ἑνὸς ἑκατομμυρίου διακοσίων πεντὰ χιλιάδων ἐτῶν, ἔχει πολλὰς ὁμοιότητας μὲ τὸν σημερινὸν μᾶς ἀποδεικνύει ὅτι ἀνάγεται εἰς πολὺ μακρυνὸν παρελθόν, ἢ σκοτεινὴ καὶ ἀνεξακριβώτος ἐκείνη ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἡ φύσις ἤρχισε βαθμιαίως νὰ διαμορφώσῃ τὸν προϊστορικὸν ἄνθρωπον καὶ ἔφθασε νὰ τὸν ἀναπτύξῃ μέχρι τοῦ καταπληκτικοῦ ἐκείνου σημείου, ὥστε νὰ παραχθῶν αἱ μεγάλαι διανοητικότητες τοῦ Σαίξπηρ, τοῦ Νεύτωνος τοῦ Λίνκολν, τοῦ Αἰνστάϊν, καὶ πολλῶν ἄλλων.

Ἀπαντῶν ὁ δόκτωρ "Οσμπορν εἰς ἐκείνους τοῦ ὑποστηρίζουν τὴν παλαιὰν ἐσθραλμένην θεωρίαν τοῦ Λαρβίνου, προσθέτει ὅτι, εἶνε ἀληθὲς ὅτι μερικὰ ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ ἀνθρώπου ὁμοιάζουν μὲ χαρακτηριστικὰ τινὰ τοῦ πιθήκου, ἀλλ' ὁ ποδίδει τὴν ὁμοιότητα ταύτην εἰς πολὺ μακρυνεμένην κοινὴν κληρονομικότητα ἐν ἑνὶ χαρακτηριστικῶν τοῦ πιθήκου πρὸς

τὸν ἄνθρωπον, ἢ ὅτι αἱ ὁμοιότητες αὗται ὀφείλονται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον συμπτωματικῶς.

Ἡ Σύμπτωσις τῶν κοινῶν τούτων γνωρισμάτων ἐπὶ διάστημα εἴκοσι ἑκατομμυρίων ἐτῶν, δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐκπλήξῃ συμπεραίνει ὁ Δόκτωρ "Οσμπορν, καθ' ἣν στιγμὴν διατηροῦμεν ἀκόμη πολλὰ κοινὰ γνωρίσματα καὶ μὲ ἄλλα μέλη τοῦ ζωικοῦ Βασιλείου, ἐπὶ διάστημα πεντακοσίων ἑκατομμυρίων καὶ πλέον ἐτῶν. Ἐφόσον δὲ ἐξετάζομεν τὴν παναρχαίαν ἐποχὴν τῆς ἀρχικῆς προελεύσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἐπὶ τοσοῦτον θὰ παρατηρῶμεν μικροτέραν ἀνάπτυξιν μέχρι ἑνὸς σημείου τοῦ εἶνε πολὺ δύσκολον νὰ ἐξακριβωθῇ.

« Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΓΕΝΟΥΣ »

Πόσῃ πραγματικῶς μεγάλῃ ἐξέλιξιν ἔλαβεν ὁ ἀριστοκρατικώτερος τύπος τῆς φύσεως, ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς πρωτογόνου καταστάσεώς του! Ποῖος ἄλλος παρὰ ὁ ἄνθρωπος νοῦς ὅστις ὁλονὲν ἐξελίσσεται θαυμασιώτερον, εἰμφορεῖ νὰ μὴ ἐπιτύχῃ τὸ ἀκατόρθωτον!

Οἱ παραδεχόμετοι τὴν παλαιὰν θεωρίαν ἤτοι τὴν τοῦ Λαρβίνου, ὑποστηρίζουν ταύτην εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἀνθρωποειδὴς πιθήκος δύναται νὰ πεοιπατῇ ἐπὶ τῶν ὁπισθίωγ ποδῶν του. Εἰς τοῦτο ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι κατόπιν τῶν τελευταίων ἐρευνῶν αἰτίνες ἔγιναν ἐπὶ τῶν πιθήκων, γνωρίζομεν ὅτι κανεὶς ἀπ' αὐτοὺς δὲν εἰμφορεῖ νὰ βαδίσῃ ἔχων ὄρθιον τὸ σῶμα· ἐπίσης πολὺ δυσκόλως εἰμφορεῖ νὰ ἰσοζυγίσῃ τὸ σῶμά του, ὅταν πηδᾷ εἰς τὸ ἔδαφος, ἐνῷ ἀντιθέτως εὐρίσκει μεγάλῃν εὐκολίαν ὅταν περιπατῇ καὶ ἐπὶ τῶν τεσσάρων ἁκρῶν του. ἐκτὸς βεβαίως τῆς περιπτώσεως ἀμύνης, ὅποτε σηκώνει τοὺς ἐμπροσθίους πόδας του, διὰ νὰ προφυλαχθῇ κατὰ τοῦ ἐπιτιθεμένου, ὅπως ἀκριβῶς κάμνει καὶ ὁ ἵππος.

Θὰ δυνηθῇ ἄρα γε ὁ Δόκτωρ "Οσμπορν νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὑποστήριξιν τῶν συναδελφῶν του ἐπιστημόνων διὰ τὴν τελικὴν κατάρ



γησιν τῆς τοῦ Δαρβίνου θεωρίας, ἣν μέ
χοι τοῦδε ἔχει παραδεχθῇ ἡ πλειοψηφία
τῶν ἐπιστημόνων ἐπὶ ἀρχετὰ ἔτη;

Εἰς ἅπαντα τὰ ἐρωτήματα ταῦτα, ἅπαν
τὰ ψυχραίμως ὁ Δόκτωρ Όσμπορν, ὅτι
ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀπεσκήρτισε τῶν θεωριῶν
τοῦ Δαρβίνου ἔτρεφε τὰς μεγαλειτέρας
τῶν πεποιθήσεων ἐπὶ τοῦ ἀλανθάστου τῆς
θεωρίας του.

Ἡ καταπληκτικὴ ἐξέλιξις τοῦ ἀνθρώπου
δὲν ἔπαυσεν ἀκόμη, οὔτε εἶνε δυνατόν νὰ
παύσῃ. Πάντοτε θὰ ἐπιζητῇ ὁ ἄνθρωπος
νὰ βελτιώσῃ τὴν κατάστασίν του. καὶ θὰ
προσπαθῇ νὰ καταλαμβάνῃ τὴν πρώτην
θέσιν ἐκ τῶν θαυμασιωτέρων ἐπινοήσεων,

ἀπὸ ἀπόψεως πνευματικῆς, εὐφυΐας, ἐπι-
μελείας, μνήμης, δυνάμεως ἀνακαλύψεων,
καὶ κατανικήσεως τῶν παρουσιαζομένων
ἐμποδίων. Εἶνε ὁ μόνος ὁργανισμὸς ἐπὶ
τοῦ πλανήτου μας, ὁ ὁποῖος βελτιώνεται
καθημερινῶς, καὶ δὲν δυνάμεθα ἀκόμη νὰ
προϊδωμεν τὴν τελικὴν ἐξέλιξιν, ποῦ θὰ λά-
βῃ μὲ τὴν πάροδον τῶν ἐτῶν, κατανικῶν
πᾶν ἐμπόδιον, καὶ πᾶσαν ἀντίδρασιν ποῦ
ἤθελεν εἰς τὸ μέλλον παρουσιασθῇ ἐνώπι-
όν του.

Τέλος.

W.

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Ο ΤΖΟΥΜΠΑΝΑΚΟΣ

Μούχε πῆ ἡ μανούλα μου
μάθε γυιὲ μου, γράμματα,
μάθε κοντυλισματα.
κι' ἐγὼ δὲν τὴν ἄκουσα
τζουμπανάκος γίνηκα.
χίλια πρόβατα βοσκῶ
κ' ἐβδομήντα δυὸ σκυλιά.
φλογερίτσα ἔκοψα
ἀπὸ κίτρο κι' ἀπὸ ἑλῆα
κάθε πέτρα τὴ λαλῶ
κάθε κάστρο ἐκούεται.
Τάκουσε καὶ μιὰ κυρὰ
μιὰ κυρὰ βασίλισσα
—Ποιὸς εἶν' κείνος ποῦ λαλεῖ;
Σύρτε φέρετε τον ἐδῶ.
Νὰ λαλάῃ στὶς πόρτες μας
καὶ στὶς πορτοπούλες μας
νὰ ξυπνάῃ τίς βέργες μας
καὶ τίς βαγιοπούλες μας
νὰ σηκώνωνται πρῶτ'
βυζαίνουν τὰ μικρὰ.





ΑΠΟ ΤΑ «ΔΑΧΤΥΛΙΔΙΑ»

ΧΥΝΟΠΩΡΟ

ΦΥΣΑΕΙ ψυχρός ο Ζέφυρος κι' η καλαμιά λυγίζει...
κι' η κορυφές της ή χλωρές; σάν πώς να μουρμουρίζουν
κάτι ή μιὰ στή διπλανή μιλά και ψιθυρίζει
κι' η κάθε μιὰ κι' όλες μαζί σκοπόν θλιφτόν αρχίζουν...

Μοιρολογίστρες κλαυθμηρές, θλιμμένες σου θυμίζουν
γυναίκες, που θρηνίζονται νεκρόν όπου χρονίζει
όταν ή μιὰ τή διπλανή σιωπηλά αντικρύζει
και κάτι σάν να τής θυμεί, σκοπό θλιφτόν αρχίζουν...

Άγέρι δέρνει τὸ νερό τῆς λίμνης και βουίζει
τὸ διάβα του κλαψιάρικο και παθαπονεμένο,—
όταν τοῦ ὄχτου τὲς ἰτηές περνά και ξεφυλλίζει

ἐνῶ σάν κάτ' η καλαμιές; να λένε πικραμένο,
μοιρολογίστρες σκυθρωπές; λυπητερά βαΐζουν
κι' όλες μαζί κι' η κάθε μιὰ σάν μοιρολόι αρχίζουν..

ΤΑ ΗΛΙΟΤΡΟΠΙΑ

Κοντὰ στή λίμν' ἀνθίσανε ὠραία και καμάρι
κι' ὅλο τὸ θέρος σιτάθηκαν στολίδι και Χάρη,
μοσκοβολία χαρίζοντας και μιὰ κρυφούλα χάρι,
—περήφανα, ὀλάνθιστα με τὰ ψηλά κορμιά.

Πτὸ χέρι συχνοπότιστα παληοῦ περιβολάση
τὰ θραψερὰ φυντάνια τους ἀνέβαιναν ψηλά,
ὀλόχλωρα και τάνθη τους—σάν κύπελλα—είχαν πάρη
ὅλη τὴ Χάρη, ποῦ σκορπᾷ ἡ Γεῖα κι' ἡ Ὠμορφιά.

Ὡστόσο σάν χειμώνιασε και ἦρθ' ἡ συννεφιά
και τὰ κορμιά και τάνθια τους, χλωμά σάν κεκραμπάρι,
τὸ κρύο τοῦ χυνόπωρου ἐξήγαγε καμμένα—

ἦρθε τὸ χέρι τὸ σκληρὸ και τὸ σκληρὸ σκεπάρνι
τοῦ—γέρου τὰ ξερρίζωσέ—χτυπώντας τα, ἕνα ἕνα
στὸν ὄχτο κατακέφαλα—γιὰ νὰ σαπίσουν πειότε...





ΜΙΑ ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΤΟΥ ΠΕΛΛΕΡΕΝ

Ο ΒΗΛΑΡΑΣ

ΑΠΑΓΓΕΛΘΕΙΣΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΙΘΟΥΣΑΝ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΤΩ 1927

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Ὅπως ὅλοι οἱ ἐπαγγελματίαι τῆς καθημερινῆς βιοπάλης—ἀπεροφρημένοι καὶ ἡμεῖς, οἱ δημοσιογράφοι, ἀπὸ μίαν συνεχῆ, ομοιόμορφον σχεδόν, καθημερινῶς ἐκνευριστικὴν καὶ ἐξαντλητικὴν ἐργασίαν, ἥ ὅποια μᾶς ἀπομυζᾷ καὶ μᾶς ἀποστραγγίζει καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὴν διάθεσιν διὰ καθεστὴ ἀλλήν οἰανδήποτε ἐνασχόλησιν εἰμένα εὐτυχεῖς, ὅταν μᾶς δώσῃ κάποιος τὴν εἰνδοκίαν εὐκαιρίαν ἔστω καὶ γιὰ λίγες στιγμὰς, νὰ φρεσκάρωμεν τὴν σκέψιν μᾶς εἰς κατὶ τι πλεον κομψὸν τῆς καθημερινῆς δημοσιογραφικῆς διαίτης μᾶς—ν' ἀφήσωμεν τὴν καρδίαν μᾶς, νὰ λουσιθῇ σ' ἀγαπημένα καὶ φίλα νοσταλγημένα λουτρά τῶν ὁραίων ἀδυναμιῶν μᾶς—νὰ δώσωμεν καιρὸν στὴν φαντασίαν μᾶς ν' ἀκούσῃ νοερώς τὸ γλυκὸ μινύρισμα τῆς ἀστεριέτου καὶ « ἂ εἰ λάμψῃς παγῆς » τῆς ποιήσεως:—ν' ἀναπαυθώμεν καὶ κλείσωμεν ἡδονικὰ τὰ μάτια ἀπὸ τὴν λικνιστικὰ νανουρίζουσαν τάλαντευσιν τῶν ἐπιχαρῶν θυμῶν τῆς καὶ νὰ συγκινηθώμεν ἀπὸ τὴν τρυφεράν ἀρμονίαν τῶν περιπαθῶν στεναγμῶν τῆς...

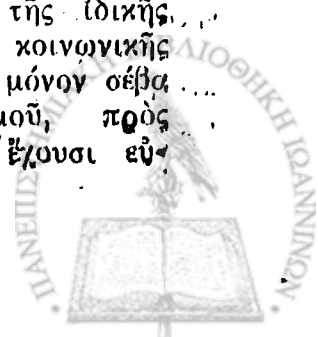
Διὰ τοῦτο χάριτας διπλᾶς καὶ διπλᾶς εὐχαριστίας χρεωστῶ εἰς τὸ ἀξιότιμον Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ ἐνταῦθα Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων Κυριῶν. Εὐχαριστίας διὰ τὴν τιμητικὴν καὶ ἐπαιρικὴν συγκατάβασιν νὰ κηλίσῃ καὶ ἀπομένα μίαν διάλεξιν εἰς τὴν σεμνὴν αὐτὴν αἴθουσάν του—μίαν διάλεξιν διὰ τὴν ὁποίαν, καὶ ἐγὼ μὲν τὴν σείρῶν μου, προκυματικῶς ζητῶ πολὺ ἐπαιρικὴ τὴν

προσοχὴν τοῦ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου, ποῦ τὴν τιμᾷ. Εὐχαριστίας ἀκόμη διότι μοῦ δίδει, τὴν εὐκαιρίαν ἔστω καὶ ἐρασιτεχνικῶς, ἔστω καὶ ἐντελῶς προχείρως, ἐξ ἀφορμῆς πολλὰ πλὴν μου ἀσχολιῶν, νὰ ὁμιλήσω διὰ τὸν πρῶτον νεοέλληνα καὶ ἡπειρώτην ποιητὴν καὶ νὰ ἐπιτελέσω ὡς ἐλάχιστος ἡπειρώτης φίλος τῶν γραμμάτων καὶ ἐραστῆς τῆς ποιήσεως καὶ ἦχον ποῦ χροεῖστοῦμεν ὅλοι οἱ διανοούμενοι ἡπειρώται πρὸς τὸν ποιητὴν Ἰωάννην Βηλαράν

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Μνήμων καὶ αἰσθαντικὸς ὁ ἀνθρώπινος στοχασμὸς μ' αἰσθαντικὸν ἐγατένισμα πρόκειται νὰ ξαναγυρίσῃ, κατὰ διάλειμματα, εἰς τοὺς καιροὺς ποῦ ἐπέρασαν καὶ μὲ προσεκτικὴν καὶ δικαιολογητικὴν τὴν ἐνθύμησιν, νὰ θεᾶται καὶ νὰ μελετᾷ καὶ νὰ παρακολουθῇ νοερώς, εἰς τὸ ἀργὸν μὲν ἐπὶ ἀποφασιστικοῦ εἰς τὸ κουραστικὸν δὲ καὶ ἐξαντλητικὸν ἀλλὰ στεροφόρον βάδισμα τῶν τοὺς ξεχωριστοὺς ἄνδρας ποῦ ἔζησαν εἰς αὐτοὺς καὶ τοὺς φωτεινοὺς προδρόμους, τῶν ὁποίων ἡ φυσιογνωμία λάμπει ξεχωριστὰ καὶ στολίζει τοὺς καιροὺς ἐκείνους.

Δὲν ἀποτελεῖ τοῦτο μίαν εὐλαβητικὴν μόνον—καὶ ἀνθρωπίνην υποχρέωσιν ἐνώπιον τῆς προσπαθείας ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι, ἔχουσι διανοίξῃ τοὺς δρόμους τῆς ἰδικῆς, μας ψυχικῆς, πνευματικῆς ἢ κοινωνικῆς ζωῆς.—Ὅτε εἶνε ἕνα ἀπλὸν μόνον σέβασμα, στοιχειώδους ἀνθρωπισμοῦ, πρὸς τὴν μνήμην ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔχουσι εὐ-



πρεπίσει καὶ καλλωπίσει μὲ τὰ δῶρα καὶ τὰ στολίσματα τῆς ἰδικῆς των διανοήσεως καὶ τῆς ἰδικῆς των ψυχικῆς, ὁμορφιάς τὸν κοινὸν Ναὸν τῶν ἀνθρωπίνων Ἰδεωδῶν ἢ ἔχουσιν ἀποθέσῃ τιμαλφῇ κειμήλια καὶ πολύτιμα κτερίσματα εἰς τὰ βάθρα τῶν ἀγαπημένων καὶ γαληνιαίων θεῶν τῆς Ἐπιστήμης, τῆς τέχνης καὶ τῆς ποιήσεως: Εἶνε μαζὶ καὶ μιὰ φωτεινὴ καθοδήγησις, μιὰ ὁμαλέα χειραγωγία καὶ μιὰ ἀνεκτίμητος παρηγορία καὶ τόνωσις διὰ τὰς ἐπερχομένας φάλαγγας τῶν ὑστεροχρόνων πολεμιστῶν καὶ διακόνων τοῦ Ἀνθρωπίνου Ἰδεωδούς νὰ βλέπουν, νὰ αἰσθάνωνται, ν' ἀκούουν, νὰ ὁσφραίνωνται καὶ νὰ ἐνθουσιῶν ἀπὸ τὰς ἀγαλλιᾶσεις ἀνεκδιηγῆτων ἠθικῶν εὐφροσυνῶν ὅτι καὶ ἔπειτα ἀπὸ τὸ κύλισμα τῶν χρόνων καὶ τῶν αἰώνων ἀκόμη ἢ οἰαδήποτε εὐγενῆς ὑπηρεσία εἰς τὸν Ναὸν τοῦ ὠραίου καὶ τοῦ καλοῦ, ἢ οἰαδήποτε εὐγενῆς προσήλωσις, ἢ οἰαδήποτε ἀφωσιωμένη θητεία πρὸς τὰ ὠραῖα Ἰδανικά καὶ τὰ Ἀθάνατα Εἰδῶλα, ὅσα ἐλάτρευσεν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς καὶ ἡ Ἀνθρώπινη Εὐαίσθησις, δὲν εἴμποροῦν παρὰ νὰ ἐπαυγουρίζουν αἰσθαντικὴν τὴν μνημοσύνην τῶν ἐπιγενομένων πρὸς τοὺς εὐγενεῖς Ἱερεῖς καὶ δικαιοκρίτον τὸν στοχασμὸν μ' εὐλάβητικὴν ἀναγνώρισιν νὰ ἐκτιμήσῃ, νὰ κρίνῃ καὶ νὰ δοξολογήσῃ τὸ ἔργον των. Διότι ἢ ἀξία κάθε ἔργου, ἰδιαζόντως πνευματικοῦ ἢ ποιητικοῦ κρίνεται περισσότερον ἀπὸ τὸν καιρὸν κατὰ τὸν ὁποῖον ἐφανερώθη καὶ ἀπὸ τὰς περιστάσεις, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐξεπορεύθη παρὰ ἀπὸ τοῦ μεγαλείου ἢ τὴν ἔκτασίν του: Μικροὶ ἢ μεγάλοι, μεγαλύτεροι ἢ μέγιστοι, μὲ φυσιογνωμίας ξεχωριστὰς καὶ λαμπράς, ὥς τὰ μοναδικὰ μεγάλα ἄστρα, τοῦ σελαγίζοντος περιλαμπρα καὶ ξεχωριστὰ εἰς τὸν βαθὺν καὶ ἀτελείωτον πόντον τῶν ἀστεροφώτων χειμερινῶν νυχτῶν—ἢ ἀκόμη θαμβότεροι καὶ ὀλιγώτερον περιφανεῖς, ὅπως μέσα εἰς τοὺς πλειαδικοὺς ἀστερισμοὺς καὶ τὰ φωτίσματα τῶν γαλαξιδῶν τρεμολαμπρίζουν ἀναμεσα τῶν καὶ σημαδεύονται ἐκδηλὰ κάποια ἰσχυρότερα ἀστέρια— —περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον ἐνδοξοὶ— — ὅλοι ὁμῶς αὐτοὶ οἱ πρόγονοι, αὐτοὶ οἱ

πρόδρομοι, αὐτοὶ οἱ δημιουργοὶ πρωτοπόροι ἐνὸς σήμερον χάριν ἐνὸς αἰῶνος ποῦ δὲν θὰ χάροῦν αὐτοὶ ὅλοι αὐτοὶ οἱ θαρραλέοι στρατοκόποι τῶν δρόμων τοῦ πνεύματος—ὅλοι αὐτοὶ οἱ ὅποιοι μὲ τὰ μάτια ἔμπρὸς, πάντα ἔμπρὸς, πρὸς μίαν ὑψηλὴν κορυφὴν καὶ πρὸς ἓνα ἀτελείωτον δρόμον βαδίζουν ἔμπρὸς πάντα ἔμπρὸς—ἀναμερίζοντες τὰ βάρη τοῦ ματώ- νουν τὰ χέρια των, πατώντες τ' ἀγκάθια τοῦ σχίζοντος τὰ πόδια των, σφογγίζοντες μὲ τῶνα χέρι ἢ τὴν λάσπην καὶ τὸν κονιορτὸν τῶν ἐρειπίων τοῦ γκρεμίζοντος στῆ διάβα τους, ἢ τὸν ἰδρώτα ποῦ πλημμυρίζει στὸ φλεγόμενον ἀπὸ πυρετὸν μέτωπόν των —ἐνῶ μὲ τὰλλα κρατοῦσιν ὑψηλὰ τὴν σημαίαν τῶν Ἰδανικῶν τῶν Ἐρώτων, τῶν Νοσταλγιῶν των ὅλοι αὐτοὶ, μεγάλοι ἢ μεγαλύτεροι, μικροὶ ἢ μικρότεροι, γνωστότεροι ἢ μᾶλλον ἄγνωστοι, εἶνε οἱ ὠραῖοι μαρτυρικοὶ ἐργάται τῆς χθὲς ἀλλὰ καὶ οἱ εὐγενικοὶ προάγγελοι καὶ δημιουργοὶ μιᾶς ΑΥΡΙΟΝ!

Εἶνε εὐτυχεῖς αἱ ψυχὰ καὶ αἱ συνειδήσεις ἐκεῖναι, ποῦ εἴμποροῦν νὰ τοὺς αἰσθανθοῦν, νὰ τοὺς παρακολουθήσουν, νὰ τοὺς ἀγαπήσουν καὶ νὰ τοὺς θαυμάσουν μέσα στοὺς καιροὺς ποῦ ἔζησαν.

Καὶ εἶνε εὐτυχέστεροι οἱ στοχασμοὶ ἐκεῖνοι, ποῦ εἴμποροῦν νὰ τοὺς κρίνουν ὅπως ἀξιῶν καὶ ὅπως εἶνε δίκαιον καὶ πρέπον, ἀφοῦ τοὺς τοποθετήσουν μέσα εἰς τὸ πλαίσιον τοῦ καιροῦ των καὶ τοὺς βάλουν στὰ χέρια τους τὴν ὁμοφαίαν ἢ τὰ ὅπλα, ποῦ ἢ ἐποχὴ τους εἴμποροῦσε νὰ τοὺς δώσῃ διὰ τοὺς ἀγῶνάς των... Σήμερον ὀρθόστηθοι καὶ ὑπερήφανοι θαλάσσιοι καλοσσοὶ σχίζον τὰς διαποντίους ἐκτάσεις καὶ ὁ δαμαστὴς τῆς μανίας τοῦ κύματος ἀτμός μὲ τὰκατάβλητα νεῖρα καὶ τοὺς ἀκαταβλήτους χαλυβδίνους μῦθους θαυμαστῶν καὶ τρομερῶν μηχανῶν ἀντιστηθίζει ἐνάντια πρὸς τὸ κύμα νικητρίαν τὴν ποντοπόρον πρῶραν τῶν βαρέων καὶ μεγάλων θωρηκτῶν... Μὲ τὰ ταραχάδη πτερὰ τῶν ἀεροπλάνων, ὅπως ὁ τραχὺς πόντος ἀπὸ τὴν ἑλικά, ἔτσι καὶ ὁ ἄσπετος γαλανὸς αἰθέρας

αὐλακώνεται ἀπὸ τὴν δαιμονίαν στροφῆ-
 ῖν τῶν μηχανῶν... Αἱ ἀποστάσεις ἐκμη-
 δεινίζονται, τὰ διαστήματα καταβροχθίζον-
 ται ἀπὸ τὰ γιγαντιῶνα ἄλματα τῶν σιδηρο-
 δρόμων καὶ τὰ μαγικά τῶν ἀσυρμάτων θεύ-
 ματα εἰς χιλιάδας λευγῶν ἀποστάσεις διαμε-
 τακομίζουν τὴν ἀνθρωπίνην σκέψιν καὶ
 θέλῃσιν πρὸς ὑπηρεσίαν τῶν ἀνθρωπίνων
 ἀναγκῶν. Καὶ ὅμως!... Εἰς τὸ ὑπέρλαμ-
 προν αὐτὸ θέαμα τῶν ἐξαισίων ἀνθρωπί-
 νων ἐπινοῶν καὶ ἱκανοτήτων ἢ ἀνθρωπί-
 νη συνείδησις καὶ ἡ ἀνθρωπίνη αἰσθαντι-
 κότης μετὰ μνήμονος εὐγνωμοσύνης ἐνθυ-
 μεῖται μέσα εἰς τὴν ἀγρίαν ταραχὴν τῶν
 μαύρων θαλασσῶν ἓνα λευκόν, μικρόν, ἃ
 διόρατον σημάδι: Τὸ μικρὸν τὸ κλυδονιζό-
 μενον καὶ χαροπαλαῖον πρῶτον λευκὸν ἰ-
 στίον τῆς πρώτης μικροῦλας βαρκοῦσας —
 ὅταν ὁ πρῶτος ἀφοβος θαλασσομάχος ἐρ-
 ρίφθῃ μ' αὐτὴν δαμαστής τῆς θαλάσσης
 εἰς τὸ κύμα!... Κι' ὅταν ὁ μεγάλοπρεπος
 καὶ μαῦρος συνειρμός τῶν κολοσσιῶν
 τραίνων σχίζει τώρα τοὺς κάμπους καὶ τ-
 βουνὰ ἢ ἀνθρωπίνη συνείδησις ἐνθυμεῖται
 μ' αἰσθαντικὴν εὐγνωμοσύνην τὸν θαλαλ-
 λέον καὶ ἀκούραστον πρῶτον πεζοπόρον
 ταχυδρόμον τοῦ μικροῦ χωριοῦ, ὁ ὁποῖος
 διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν συνανθρώπων του
 καὶ διὰ τὴν διαμετακόμησιν μιᾶς ἐπιστολῆς
 τῶν οὔτε τὸ γιγαντωδῶς ἀλλώμενον τραῖ-
 νον τῶν σημερινῶν σιδηροδρόμων οὔτε τὸ
 ἱπτάμενον μαγικὸν πτηνὸν τῶν σημερινῶν
 πελωρίων ἀεροπλάνων εἶχεν: Ἀλλὰ ἐβάδι-
 ζεν, ἐβάδιζεν, ἡμέρας νύκτας ὁλοκλήρους
 διὰ πετρῶν καὶ τροχάλων, διὰ τριβόλων
 κι' ἀκανθῶν!... Πρὸς τὸν πρόδρομον πρῶ-
 τον ἐκεῖνον στρατοκόπον ἀξίζει κάθε εὐ-
 λαβητικὸς σεβασμός.

Κυρίαι καὶ Κύριοι,

Διὰ τὸν ἱστορίαν τῆς νεοελληνικῆς ποιή-
 σεως, ὁ Ἡπειρώτης ποιητὴς Ἰωάννης Βη-
 λαράς, εἶνε ὁ μεγάλος πρόδρομος καὶ ὁ
 στρατοκόπος αὐτός. Σᾶς ἐκούρασα ἴσως
 μέσα εἰς μίαν πολύχρωμον εἰκόνα. Δὲν θὰ
 ἐτόλμων μήτε νὰ δακτυλοδεικτῇσω καὶ ἐνώ-
 πιον τῆς προσοχῆς σας τὴν ἐξαιρετικὴν αὐ-
 τὴν νεοελληνικὴν ποιητικὴν φυσιογνωμίαν

δίχως νὰ τὴν πλησιάσω ἔστω καὶ μὲ τ' ἀ-
 δύνατα ἰδικὰ μου χέρια εἰς τὴν μεγαλειώ-
 δη καὶ πελωρίαν κορνίζαν τὴν ὁποίαν ἀτέ-
 χτως ἴσως ἐδοκίμασα νὰ φιλοτεχνήσω. Ἀλ-
 λὰ θάλασσα, θάλασσα καὶ πόντος ἀτελείω-
 τος πανταχόθεν προλήψεων πλανῶν, περι-
 βάλλοντος ἐντελῶς ἀκαταλλήλου διὰ πᾶσαν
 πνευματικὴν κίνησιν ἦσαν οἱ καιροὶ τοῦ ἀ-
 ναφαίνεται ὁ Βηλαράς. Μιὰ ὀδυνηρὰ φω-
 νή του μᾶς κάμει νὰ αἰσθανθῶμεν μὲ πό-
 σην ἀτρόμητον καὶ θαρραλέαν ἀντίληψιν
 βλέπει τριγύρω του τὸ πέλαγος τοῦ σκότους
 καὶ τῶν πλανῶν;

Εἰς τὸ πρῶτόν του ἐκδοθὲν στὰ 1814
 στὴν Κέρκυραν ἰδιότροπον εἰς ἐμφάνισιν
 ὀρθογραφικὸν βιβλιαράκι του «Ἡ ῥο-
 μέϊκη γλῶσσα» ἢ ὀδυνηρὰ ἀγωνία τοῦ ποι-
 ητοῦ κραυγάζει:

ὦ πρόληψες τοῦ κόσμου
 τυράννοι τῆς ψυχῆς
 ὁ κόσμος σᾶς λατρεῖ
 γιὰ νᾶναι δυστυχής!...

Ψυχὴ ἐξαιρετικὰ εὐαίσθητος εἰς τὴν ἀρ-
 μονικότητα τῶν ἡχῶν καὶ ἐξαιρετικὰ διανυ-
 γῆς διανόησις, τεχνίτης ἀπαράμιλλος τῆς
 ἀπλῆς, ποιητικῆς ἀλλοῦ διαλαμποῦς φράσε-
 ως ὁ Βηλαράς εὐρέθη ἀρχομένου τοῦ
 19)ου αἰῶνος εἰς μίαν ἀγωνίαν εἰς τὴν ὁ-
 ποίαν θὰ εὐρίσκετο ἓνας καλλιτέχνης μουσι-
 κὸς μέσα εἰς συμπόσιον καννιβάλων ἀγ-
 ρίων... Κανεῖς ποιητῆς πρόδρομος του.
 Καμμιά ποίησις νεοελληνική. Μία γλῶσσα
 βάρβαρος εἰς ἡχοὺς ποιητικοὺς, ἀμόσφω-
 τος εἰς δυναμικότητα ἐκφράσεως. Στιχο-
 πλόκοι ἄμουσοι καὶ κωμικοὶ ὁμηροπαθεῖς
 συνέθετον εἰς δακτυλικά ὁμηρικά ἑξάμετρα
 ἢ ἱαμβικά τρίμετρα τῶν ἀρχαίων τραγω-
 διῶν μίμους ποιημάτων, -διὰ νὰ ἐκφρά-
 σουν τὰ αἰσθήματα τῆς ψυχῆς των. Τὸ γέ-
 νος δουλωμένον. Ἡ πατρίδα του σκλάβος
 πολιτικῶς — κοινωνικῶς, ἐκ μοιραίων λό-
 γων ἀναποφεύκτων πολὺ ἄγουρος πολὺ ἀ-
 προετοίμαστος ἀκόμη διὰ νὰ δεχθῇ μίαν
 ποιητικὴν ἰδιοφυΐαν ὡς τοῦ Βηλαρά.

Οὔτε ἡ ἐπτανησιακὴ καὶ φωτεινὴ σχολή,
 ἢ ὁποία ἀργότερον διὰ τοῦ Σολωμοῦ ἐδη-
 μιούργει τὸν ναὸν τῆς νεωτέρας νεοελληνι-



κῆς ποιήσεως, τοῦ ὁποίου ἐν τούτῳ ὁ Βηλαρᾶς ἔθεσε τὸν θεμέλιον λίθον — διότι ἡ ὁωμάλεια αὐτοῦ ἐμφάνισις πρὸ τοῦ Σολωμοῦ εἶνε ἀναμφίρρηστον ὅτι ἔχει ἐπιδράση εὐεργετικῶς καὶ εἰς τὸν ἴδιον Σολωμὸν — δὲν εἶχεν ἐμφανισθῇ ἀκόμη. Δύναται νὰ κρίνῃ κανένας λοιπὸν ὅτι ὁμοιολήθης καὶ ἀκριβὴς θὰ ἦτο ἡ εἰκὼν, μιανῆς ἀτελειώτου σκοτεινῆς θαλάσσης, ὅπου μίαν αὐγὴν τοῦ 19ου αἰῶνος τὸ μικρὸν λευκὸν ἀλλ' ἀτρόμητον καὶ θαλασσομάχον ἰστίον τῆς ποιητικῆς καὶ πνευματικῆς ὁμορφίας τοῦ Βηλαρᾶ ἀψηφοῦσε νὰ ῥιφθῇ εἰς τὸν πόντον πρὸς μίαν μακρινὴν ποιητικὴν ἐκστρατείαν πρὸς μίαν τρικυμιώδη Κολχίδα, ὁπόθεν κατώρθωσεν ὁ εὐγενὴς καὶ διανοητικὸς ποιητὴς νὰ κομίσῃ εἰς ἡμᾶς τοὺς νεωτέρους τὸ χρυσόμαλλον δέρας τῆς πεφυλμένης θεᾶς τῆς ἀληθινῆς ποιήσεως.

* *

Ὁ Ἰωάννης Βηλαρᾶς ἐγενήθη στὰ Γιάννινα τὸ 1771. Ὁ πατέρας του ἦτο μέλος μιᾶς εὐπόρου ἡπειρωτικῆς οἰκογενείας, ἱατρὸς, καὶ ἡ μητέρα τοῦ Ταρσίτσα Πελοποννησία. Ἐσπούδασε στὸ γυμνάσιο τῶν Γιαννίνων τὰ πρῶτά του γράμματα, ἀργότερα δὲ εἰς τὴν Πάδουαν τῆς Ἰταλίας ἐσπούδασε τὴν ἱατρικὴν. Δὲν θὰ ἐνδιατρίψω εἰς τὰς ὀλίγας ὑπαρχούσας βιογραφικὰς σημειώσεις περὶ αὐτοῦ, διότι ὅλοι ὁμοιόμορφοι, δανεισμένοι εἴτε ἀπὸ τὸν μικρὸν πρόλογον, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Πετρίδης ἔχει συνοδεύσῃ τὴν πρώτην γενικὴν ἐκδοσιν τῶν ἀπάντων τοῦ ποιητοῦ στὴν Κέρκυ

ραν τὸ 1827, εἴτε ἀπὸ τὰς δύο ἄλλας ἐκδοσεις τοῦ Ραφτάνη (1859—1871) εἴτε ἀπὸ τὴν τελευταίαν ἀτελὴ καὶ πετσοκομμένην μὲν αὐθαισέτως, ἀλλὰ προλογισμένην δὲ πρὸς τὸν κ. Ζερβὸν. — Ἐκδοσιν τοῦ Φέξη δὲν προσθέτουν τίποτε περισσότερον τῶν γνωστῶν. Ὅτι ἐγεννήθη δηλαδὴ στὰ 1771 — ὅτι στὰ 1796—1797 πρὸ τῆς καταλύσεως τῆς Βενετικῆς Δημοκρατίας εὗρίσκετο εἰς τὴν Βενετίαν, τῆς Ἰταλίας — ὅτι στὰ 1814 ἔξετοπίσε τὸ πρῶτον τὴν Ρωμείκην γλῶσσαν καὶ μερικὰ ποιήματα — καὶ τὰ 1823 τὴν 28 Δεκεμβρίου ἀπέθανε πένθης καὶ δυστυχῆσας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλῆ — Πασσᾶ εἰς τὴν αἰλὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ ὁποίου Βελῆ Πασσᾶ ἦτο ἱατρὸς. Ὅτι ἠκολούθησε παντοῦ εἰς τὰς ἐκστρατείας του τὸν Βελῆ Πασσᾶ καὶ ὅτι ἄφησε σύζυγον καὶ δύο υἱοὺς διὰ τοὺς ὁποίους ὡς καὶ διὰ τὴν οἰκογένειάν του ἀπολύτως καμμία πληροφορία δὲν διεσώθη πᾶρεξ μιᾶς μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Πετρίδης εἰς τὸν πρόλογον τῶν ἀπάντων τοῦ 1827 ἐξομολογεῖται ὅτι τυπώνει δηλαδὴ, τὰ ἔργα του ὅχι μόνον διὰ νὰ γίνωνται κοινὰ εἰς τὸ ἔθνος, ἀλλὰ διὰ νὰ δοθῇ καὶ κάποια βοήθεια εἰς τὴν χήραν γυναῖκά του, ἡ ὁποία διὰ τὰ φρικτὰ τῆς πατρίδος δυστυχήματα ἐμεινεν ὑστερημένη τῶν ἀναγκάων.

(συνέχεια εἰς τὸ ἀρροσεχές)





ΤΟ ΚΑ'ΥΜΕΝΟ ΤΟ ΤΖΑΜΙ ΜΑΣ

Γιαννιώτικο διήγημα Χ. ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

Εἶμουν μικρὸ παιδί καὶ μ' ἔφευγε ἡ μάνα μου γιὰ πρώτη φορὰ στὰ Γιάννινα ἀπὸ τὸ χωριό μας, ἔξ' ὄρες μακρὰ, μὲ μουλάρι, γιατί τῆς εἶχα παραφορτωθῇ ἐκείνη τὴν φορὰ, φοβερίζοντας τὴν, ὅτι θ' ἀρρωστοῦσα, ἂν δὲν μ' ἔπαινε—τὸ μόνον πράγμα, ποὺ φοβῶνταν,—κι' ἔτσι, γιὰ νὰ μὴν ἀρρωστήσω. ἀναγκάστηκε νὰ μὲ πάρῃ κι' εἶδα γιὰ πρώτη φορὰ τζαμί, (1) ποὺ δὲν ἤξερα ἀκόμα ὅς τότε οὔτε καὶ πῶς τῶλεγαν.

Ἀπόρρεσα στὴν θεά του, καὶ ρώτησα τότε τὴν μάνα μου, ποῦ τὴν θεωροῦσα, ὡς παντογνώστρα, κι' ἄς μὴν ἤξερε, οὔτε τὴν ἄλφα πῶς τὴν ἔλεγαν.

—Τ' εἶνε αὐτό, μάνα τὸ ψηλὸ καὶ στρόγγυλο χτίριο, ποὺ ἔπερνάνει στὸ ψῆλος καὶ στὸ χόντρος ὅλα τὰ δέντρα τοῦ χωριοῦ μας.

—Αὐτὸ (μοῦ εἶπε ἡ μάνα μου, ἡ «παντογνώστρα») εἶναι τζαμί...

—Καὶ τ' εἶναι τὸ τζαμί, μάνα;

Τὴν ξαναρώτησα.

—Τὸ τζαμί. (Μοῦ εἶπε ἐκείνη ἄξιωτα τιχὰ,) εἶναι τουρκοκλησιά... Ἐκκλησιά τῶν Τούρκων...

(1) Ἀραβικὴ λέξη «γκάμαχ»= συνάεροι ση, ἐκκλησία, ἀλλ' ἐμεῖς οἱ Ἑπειῶτες, ὅπως κι' ὁλὸς ὁ ἄλλος ἐλληνικὸς Κόσμος, ὀναμάζομε κυρίως τζαμί τὸν μιν ἀρ ἐ (α) τοῦ τζαμιοῦ, δηλαδὴ τὸν ψηλὸν καὶ στρόγγυλον πύργον, ποῦναι δίπλα στὸ κυρίως τζαμί.

(α) Λέξη κι' αὐτὴ ἀραβικὴ, προσερχόμενῃ ἐτυμολογικῶς ἀπὸ τὸ «νουρ»=φῶς καὶ σημαίνει κυρίως φάρος, γιατί τέτοιοι εἶταν στὴν Ἀραβίᾳ οἱ φάροι ἐκεῖνον τὸν καιρὸ, πρὶν νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὡς ἐξάρτημα τῶν τζαμιῶν.

Καὶ πρὶν νὰ χωνέψω καλὰ—καλὰ τὴν ἔννοια τοῦ τζαμιοῦ—ὡς τουρκοκλησιά, φανίστηκε ἀπὸ ἀπάνω στὸν ὀλοστρόγγυλον ἔξωστη, (2) ποῦναι γύρα—γύρα στὸ τζαμί καὶ μοιάζει σὰν θεώρητο δαχτυλίδι σὲ δάχτυλο ὑπεργίγαντα, ἕνας ἀσπρσοαρχοφόρος, (3) μπαγλατώντας (4)

—Τ' εἶν' αὐτὸς μάνα, (τὴν ξαναρώτησα πάλι) ποῦ φανίστηκε ἐκεῖ ψηλά, στὸν ἔξωστη τοῦ τζαμιοῦ; Πῶς ἀνέβηκε, χωρὶς σκάλα ἀπάνω ἐκεῖ;

—Αὐτὸς (μοῦ ξαναπάντησε ἐκείνη) εἶναι χότζας (5) τουρκόπαπας.... Τὸ τζαμί εἶναι κούφιο κι' ἔχει ἀπὸ μέσα χυκλωτὴ σκάλα, ποὺ ἀναβαίνει ὁ χότζας, χωρὶς νὰ τὸν βλέπουν ἀπ' ἔξω,

Αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη μου γνωριμία μὲ τὸ τζαμί, ἀλλὰ θὰ ἐξομολογηθῶ τὴν ἁμαρτία μου.... Ζήλεψα νάχουν οἱ παλιότεροι καὶ τέτοια ἐκκλησιά, μ' ὅλο, ποῦ τοὺς μί

(2) Αὐτὸς ὁ στρόγγυλος ἔξωστης τοῦ τζαμιοῦ λέγεται «σιεριφέ», ἀραβικὴ λέξη=ἱερὸν.

(3) Σαρίκ, σαρίκι λέξη τουρκικὴ=κίδαρις.

(4) Λέξη τουρκογιαννιώτικη, ἴσως παραφθορὰ τῆς τουρκικῆς «μπαγληράκ»=κραυγάζω, φωνάζω μὲ ὅλην μου τὴν δύναμη, καὶ σημαίνει στὰ Γιάννινα καὶ σ' ὅλην τὴν Ἑπειρὴ ἀποκλειστικῶς τὸ φῶναγμα τοῦ Χότζα ψηλά ἀπὸ τὸν μιναρὲ, ἀλλ' οἱ χριστιανοὶ Ἑπειῶτες, ποῦ τὴν πῆραν κι' αὐτοὶ αὐτὴν τὴν λέξη, τῆς ἔδωκαν ἀπὸ φανατισμὸ καὶ μίσος βέβαια τὴν σημασία τοῦ «γκάμαχ» π. χ. Τὸ δικό μου τὸ γαῖδουρι μπαγλατάει καλύτερα ἀπὸ τὸ δικό σου.

(5) Λέξη ἀραβικὴ (χαβατζᾶ)=ἱεροσπουδασμένος, ἐφημέριος τζαμιοῦ, διδάσκαλος, ἀλλ' αὐτὲς, ποὺ ἀναβαίνει ἀπάνω στὸ σιεριφέ τοῦ μιναρὲ καὶ μπαγλατάει λέγεται «μουεζίνης, (α) (muezin), ἐπεκράτησε ὅμως συνήθεια νὰ λέγεται κι' αὐτὸς χότζας, γιατί φορεῖ κι' αὐτὲς σαρίκι.

(α) Λέξη ἀραβικὴ=κράχτης, ψάλτης.



σοῦσα καὶ τοὺς φοβώμουν.

Νὰ τοὺς μισῶ τοὺς Τούρκους μ' εἶχε διδάξει ἡ ἀγοράματη «παντογνώστρα» μάνναμου, ἐπαναλαμβάνοντάς μου κάθε φορά, ποῦ φανίζοταν Τούρκοι στὸ χωριό μας εἴτε γιὰ νὰ εἰσπράξουν φόρους, εἴτε γιὰ νὰ καταδιώξουν κλέφτες καὶ φυγοδίκους, ὅτι οἱ Τούρκοι εἶχαν σκοτώσει τὸν Βασιλεῖά μας, τὸν Κωνσταντῖνο, ποῦ μαρμαρώθηκε κατὸ πι κι' ὕστερα ἀπ' αὐτὸ μᾶς πῆραν τὴν Πόλη κι' ἔκαναν τιζαμί τους τὴν Ἀγιά—Σοφιά μας καὶ ζήλευα νάχουν οἱ Τούρκοι, οἱ ἀντίχριστοι, τζαμί, (1) καὶ νὰ τοὺς φοβοῦμαι μ' ἔχει μάθει ἓνα θλιβερὸ τραγούδι τῆς Δυροπολίτισσας (2), ποῦ τὸ τραγουδοῦσαν στὸ χωριό μου καὶ τᾶκουγα συχνά, γιατί, ὅπως ἔλεγε αὐτὸ τὸ τραγούδι, οἱ Τούρκοι ἔσφαξαν χριστιανούς. «σὰν τ' ἄρνιὰ τὴν Πασχαλιά, τὰ κατσίκια τ' Αἰ—Γεργίου» (3)

(1) Σ' ἐκείνη τὴν ἐποχή, ὅσο ἀγράμματη κι' ἂν εἶταν μιὰ μητέρα, πάντα θάξερε τὸν θρύλο τοῦ σκοτωμοῦ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ σκλαβώματος τῆς Πόλης καὶ τοῦ τουρκεμοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας, ποῦ τὸν δίδασκαν οἱ βάρβες (γριές, προμητορες) στὰ μικρὰ παιδιὰ.

(2)= Ἀπὸ τὴν Δυρόπολη, ὅπως λέγεται ἡ ἐλληνικώτατη κοιλάδα τοῦ Δρύνου, τῆς Βόρειας Ἡπειρώς, ποῦ βρίσκεται σημερὰ, ἐναντίον κάθε ἀνθρώπινου δίκαιου, στὴν ἀλβανικὴ Ἐπικράτεια

(3)—«Μώρ' Δυροπολίτισσα, μώρ' καὶ

(μένη,
«Σύντα πᾶς στὴν ἐκκλησιά, ζηλεμένη,
«Μὲ λαμπάδες, μὲ κηριά, μώρ' καὶ μέ-

(νη,
«Καὶ μὲ μοσχοθυμιατά, ζηλεμένη,
«Γιὰ προσκύνα καὶ γιὰ μᾶς, μώρ' καὶ

(μένη,
«Μὴν μᾶς ἔρθην ἡ Τουρκιά, ζηλεμένη,
«Καὶ μᾶς κάψη τὰ χωριά, μώρ' καὶ μένη,
«Καὶ μᾶς σφάξη, σὰν τ' ἄρνιὰ ζηλεμέ-

(νη,
«Σὰν τ' ἄρνιὰ τὴ Πασχαλιά, μώρ' κα-

(μένη,
Τὰ κατσίκια τ' Αἰ—Γεργίου, (α) ζηλε

(μένη.)
(α) Ἑθνικὸ Ἡπειρωτικὸ ἔθιμο, νὰ σφάζουν τὴν μεγάλη Πασχαλιά, ὅπως καὶ σ' ὅλην τὴν ἄλλην Ἑλλάδα ἄρνιὰ, καὶ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου κατσίκια (ἐρίφια)

Ἀλλὰ τὶ τὰ θέλετε. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα, ἐμένα μοῦ ἄρεγε τὸ τιζαμί, καὶ λυπώμουν, ποῦ δὲν εἶχαμε κι' ἐμεῖς δίπλα στὴν ἐκκλησίᾳ μας ἓνα χτίριο ψηλὸ καὶ στρόγγυλο, σὰν κι' αὐτό, ἀργότερα ὅμως ἱκανοποιήθηκε ὁ χριστιανικὸς ἐγωϊσμός μου, ὅταν πῆγα στὴν Σμύρνη, (Ἀχ χιλιόκαλλη πεθαμένη μας τώρα Σμύρνη!) κι' εἶδα γιὰ πρώτη φορά καμπαναρειά, τὸ ὑπέροχον καμπαναρεῖο τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς καὶ τῶν ἄλλων Σμυρναϊτικῶν ἐκκλησιῶν, ποῦ καὶ γι' αὐτὸ τὴν ἔλεγαν τὴν Σμύρνη μας οἱ Τούρκοι «Γκιαιοῦρ (+); Ἰσμιῦρ», ἐνῶ στὰ Γιάννινα καὶ σ' ὅλην τὴν Ἡπειρὸν δὲν ἐπέτρεπεν ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνηση τὰ καμπαναρειά, ποῦ εἶχε γκρεμίσει τὴν καταραμένη χρονιά τοῦ 1612 γιατί εἶχε σηκώσει ἐπανάσταση ὁ Δεσπότης Διονύσιος ὁ Σκυλόσοφος (5)...κι' ὅμως, ὅταν ἐβλεπα τὴν τιζαμί καὶ μάλιστα ψηλὸ κι' ὁμορφοχτισμένο, σὰν τὰ μεγάλα τιζαμιά τῆς Πόλης, ζήλευε ἡ καρδιά μου.

Πέρασαν ἀπὸ τότε, ποῦ εἶχα πρωτῶρθει στὰ σκλαβωμένα Γιάννινα, χρόνια πολλά, ὅταν γύρισα λεύτερος στὴν λευτερωμένη Ἡπειρὸν, ἀρχὲς Μάρτη 1913 καὶ μὴν μπορῶντας πλεῖα νὰ ἐγκατασταθῶ στ' ἀγαπημένο χωριό μου, ποῦ τὸ εἶχαν χτίσει μὲ τὸ

(4) Λέξη ἀραβικὴ=ἀπιστος, ἀδερσικος, κυρίως χριστιανός, καὶ κυριώτερον Ἕλληνας, ἐνῶ γιὰ τοὺς εἰδωλολάτρες οἱ Τούρκοι μεταχειρίζονται τὴν σύνθετη Περσικὴ λέξη «κ τ ε ς — π ε ρ ε σ τ»=πυρολάτρης.

(5) Κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ ὁ Ἡπειρωτὴς ἐπίσκοπος Τρίκης (Τρικιάλων) Διονύσιος, ὁ ἐπικαλούμενος γιὰ τὴν μεγάλη του μάθηση «Φιλόσοφος» ἔκανε ἐκείνη τὴν ἀπότολμη ἐπανάσταση, ποῦ στοίχισε στοὺς καὶ μένους τοὺς Γιαννιώτες νὰ ἐξωστούν ἀπὸ τὸ Φρούριο (Κάστρο), νὰ γείνουν ὅλες αἱ ἐκκλησιᾶς τους τζαμιά, νὰ σφαγῶν τόσοι ἀπ' αὐτοὺς ἀδίκαι καὶ νὰ καταστραφῇ τὸ ἀρχαῖο Πανεπιστήμιον (1282) τῶν Φιλανθρωπηνῶν, ποῦ εἶταν στὸ Νησί τῆς Λίμνης, καὶ τέλος, νὰ πιастῇ κι' ὁ ἴδιος ζωντανὸς σὲ μιὰ ἐξωτερικὴ σπηλιὰ τοῦ Φρουρίου, ποῦ ὀνομάζεται ἀκόμα καὶ σήμερὰ «Τρύπα τοῦ Σκυλόσοφου», νὰ γδαρῇ καὶ νὰ σταλῇ στὴν Πόλιν στὸ Σουλτᾶνο τὸ τομάρι του, παραγεμισμένο ἄχυρο, σ' ἐνδειξὴ νίκης.

αἷμά τους καὶ μὲ τὸ αἷμα τῶν Τούρκων, πῶσφαζαν, οἱ τουρκοφᾶγοι παπποῦδές μου, γιατί δὲν εἶχε τὸ καῦμένο ὅπως καὶ δὲν ἔχει ἀκόμα κι' ὡς τὰ σήμερα, οὔτε κἂν γραμματοδιδασκαλεῖο γιὰ τὰ ξενιτογεννημένα παιδιά μου, ποῦ ἓνα τὸ μικρότερο πήγαινε στὸ Νηπιαγωγεῖο, ἓνα στὸ Δημοτικόν, ἓνα στὴν πρώτη Ἑλληνικοῦ κι' ἄλλο στὸ Σχολαρχεῖο, τῶφερε ἡ Μοῦσά μου νὰ ἐγκατασταθῶ στὰ Γιάννινα, σ' ἓνα τουρκόσπιτο, ποῦ εἶχαν φύγει οἱ κάτοικοί του στὴν Τουρκία, στὴν νότια, καὶ τὴν ψηλότερη καὶ τὴν ψηλότερη συνοικία, Μεοντάνη (1), πῶχει τὸ μεγαλύτερο πηγᾶδι σὲ βάθος καὶ σὲ πλάτος, μὲ τὸ γευστικώτερο νερό του, πῶπιναν ἀπ' αὐτὸ καὶ πίνουν ὅλοι οἱ ἄρρωστοι, καὶ τὸ σπουδαιότερο γιὰ μένα, γιατί εἶχε δίπλα στὴν αὐλή του, ἀνάμεσα ἀπὸ δυὸ κυπαρίσσια, ἓνα ἀπὸ τὰ ψηλότερα, τὰ ὁμοιόφετρα καὶ τὰ ιστορικώτερα δεκοχτῶ τζαμιά, ποῦ εἶχαν τότε τὰ Γιάννινα, τὸ περίφημο τζαμί τοῦ Σιεμσιεντίν (2) Shems-heddin) μ' ἐκτεταμένον περίβολον γύρω του, ποῦ χρησίμευε ὡς νεκροταφεῖο τῆς συνοικίας, τουρκικῆς ἀποκλειστικῶς ἄλλοτε ἐπὶ τουρκοκρατίας.

(1) Λέξη ἀραβικὴ = πεδῖον, ἀνοιχτὸ μέρος. Ἡ λέξη αὕτη υἱοθετήθηκε στὴν γλωσσά μας μὲ μεταφορικὴ σημασίαν, τοῦ «φανερὸς» Π. χ. Τὰ δού' εὐεργυφὰ αὐτὰ τὰ πράγματα, ἀλλ' ἤρθε μιὰ στιγμή καὶ βγήκαν ὅλα στὸ μείνάνι.

Λέξη περσικῆς, σύνθετη ἀπὸ τὴν περσικὴν «σιέμς» καὶ τὴν ἀραβικὴν «εντίν» = πίστη θρησκεία = Ἡλῖος τῆς πίστεως.

(2) Λέξη ἀραβικὴ «φατῆχ» = κατακτητής, πορθητής.

τοὺς πρώτους Ἑπτὰ Τούρκους, τοὺς λεγομένους «Φατῆχηδες» (2), ποῦχε στείλει ὁ Σουλτᾶνος γιὰ νὰ ἐξουσιάσῃ τὴν Χώρα, τῶν ὁποίων τὰ μνήματα σώζονταν ἀκόμα δίπλα στὴν ἀνατολικὴ αὐλὴ τῆς Ζασιμαίας Σχολῆς, ἕως τὰ 1914, ὅτε τὰ κατέστρεψε ἡ ἀμάθεια, ἴσως κι' ὁ φανατισμός, τῶν μωρῶν ἀρμολίων, γιὰ νὰ ἐπεκτείνουν τὴν αὐλὴν τῆς Σχολῆς παίρνοντας μέσα καὶ τὸ μικρὸ νεκροταφεῖο τῶν Φατῆχηδων!

Τὸ τζαμί αὐτό, γιὰ νὰ κάνωμε καὶ λίγη ἱστορία, εἶταν τὸ πρῶτο τζαμί, ποῦχε χτιστῆ στὰ Γιάννινα καὶ σ' ὅλην τὴν Ἡπειρο, γιατί ἔφερε — χρονολογία 1432, ἀκριβῶς τοῦ ἔτους ποῦ εἶχαν παραδοθῇ, μὲ συνθήκη, τὰ Γιάννινα κι' ὅλη ἡ Ἡπειρος στὸν Σουλτᾶν—Μουράτ, στρατοπεδευμένον στὴν Μακεδονία κι' ὁ χτίτοράς του Σιεμσιεντίν θὰ εἶταν κἀνένας ἀπὸ

Τ' ὄνομα «φατῆχ» (φατῆχ) δόθηκε καὶ σ' ἓνα ἀπὸ τὰ δυὸ μεγάλα ὑπερλίμνια τζαμιά, ποῦ ὑπάρχουν μέσα στὸ Κάστρο ἀπὸ τὸ 1612 τὸ ἀνατολικὸ τζαμί, ὅπου κι' ὁ τάφος τοῦ ἀκεφαλίου κορμιοῦ τοῦ διαβόητου Ἀλῆ—Πασισᾶ, ὅχι ἀπὸ κἀνέναν «Φατῆχ» — ἀλλ' ἀπὸ τὴν κατάχτηση, τοῦ Καστροῦ, πῶκαναν οἱ Τούρκοι, ὑποχρεωμένοι νὰ κατοικοῦν ἔξω ἀπὸ τὸ Κάστρο ὡς τὰ 1612, πῶγεινε ἡ ἀπαίσια ἐπανάσταση τοῦ Σκυλόσοφου, κι' ἐδιώξαν ἀπὸ μέσα μὲ Φετῆ (α) τοὺς χριστιανούς (= Ἑλληνας), ποῦ κατοικοῦσαν μέσα προνομιακῶς.

(α) Φετῆ, ἀραβικὴ λέξη = ἱερονομικὴ ἀπόφασις, γνωμοδότησις.

(συνέχεια εἰς τὸ προσεχές)



Κ Α Θ Ε Μ Η Ν Α

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

ΠΕΡΙ ΚΛΕΙΣΤΟΥ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΥ

—Και για τὸν καινούργιο χαιρετισμὸ τί ἔχετε νὰ μοῦ πῆτε, δάσκαλέ, μου σοφέ;

—Ποιὸ χαιρετισμὸ ἐννοεῖς ἀνθρωπέ μου καλέ; Γιατὶ ὑπάρχουν πολλὰ καὶ διάφορα εἶδη χαιρετισμοῦ. Χαιρετισμοὶ μὲ ὑποκλίσεις ἐδαφιαῖες καὶ γέλοια πλατεῖα. Ἡ μέση σαυτοῦς λυγίζει σὰ φίδι, ἔτοιμο νὰ σὲ τσιμπήσῃ καὶ νὰ σοῦ στάξῃ δηλητήριον, μὲ τὴν πρώτη εὐκαιρία καὶ τὸ στόμα ἀνοίγεται πλατὺ σὰν πιατέλα, ἀπ' τὴν ὁποία νομίζεις, πὼς θὰ στάξῃ μέλι μὰ στάζει φαρμάκι. Ὑπάρχουν ἀκόμα χαιρετισμοί, ποὺ συνίστανται σ' ἐνὸς γέλοιο μονάχα μὰ δὲν ξέρεις, ἂν τὸ γέλοιο αὐτὸ «κατεβαίνει ὁλόγισα ἀπ' τὸν οὐρανὸ, ἢ τὸ βγάξῃ στὸ φῶς ἐδῶ ἐπάνω καμμιὰ ἄβυσσος...» Ποιὸ χαιρετισμὸ ἐννοεῖς, λοιπὸν, ἀνθρωπέ μου καλέ;

Τὸ χαιρετισμὸ, ποῦ, ἐγκαινίασαν τελευταῖα ἢ δεσποινίδες τῆς πόλεώς μας. Τὸ σκα στὸ ρόδο τάχειλιού, ποῦ σαλεῖει ἀνεπαίσθητα σὰν ἓνα ἐλαφροῦτσικο ἄεράκι νὰ τρεμοκινή τὰ πέταλά του ὅσο γιὰ νὰ φανῇ λιγάκι ἡ μαργαριταρένια σειρὰ τῶν δοντιῶν.

—Μ' ἀρέσει αὐτὸς ὁ χαιρετισμὸς ἀπὸ αἰσθητικῆς ἀπόψεως; Γιὰ φαντάσου, τὸ σκα στὸ ρόδο τοῦ χειλιοῦ νὰ τὸ τρεμοσαλεύῃ ἓνα ἐλαφροῦτσικο ἄεράκι καὶ τ' ἄεράκι αὐτὸ νὰ τύχῃ νὰ φουσᾷ στὸ ἡλιόγευμα, γιὰ νὰ χαραχτῇ στ' ἀχείλι μιὰ μονοκονδυλιά ἀπὸ μέλι. Αἱ τί λές; Δὲν εἶνε ὠραῖο αὐτό, καλέ μου φίλε;

—Μὰ νομίζετε, λοιπὸν, ὠραῖο πρᾶγμα, δάσκαλέ μου σοφέ, τὸ νὰ περνάτε μπροστὰ ἀπὸ μιὰ δεσποινίδα, νὰ τὴ χαιρετᾶτε καταδεκτικώτατα κι' αὐτὴ μόλις νὰ τρεμοκινή τὰ χεῖλη της, γιὰ νὰ φανοῦν ἀπὸ φιλαρέσκεια τὰ δόντια της... Δὲν εἶναι ἴδιο, πρᾶγμα, ποῦ κάνει κι' ὁ ἥλιος ἀπ' τὸν οὐρανὸ ἐλεῖ ἐπάνω; Ἔτσι κι' ὁ μεγάλος Βασιλεὺς

στέλνει φιλήματα σ' ὅλα τὰ πλάσματα ἐδῶ στὴ γῆς κάτω. Μὰ βρίσκονται καὶ μερικὰ λουλουῖδια, ποὺ μοχθηρὰ κλειοῦνε τὰ πέταλά τους στὸ μεσημεριάτικο φῶς τοῦ φιλήματός του.

—Πάλι παρεξηγήσεις, αἰωνίως παρεξηγήσεις, ἀνθρωπέ μου καλέ. Ἄλλο ὠραῖο πρᾶγμα κι' ἄλλο πρακτικὸ. Στὸ παράδειγμα, ποῦ ἔφερες ὠραῖο πρᾶγμα, βέβαια, εἶνε νὰ βλέπῃς ἓνα λουλουῖδι ν' ἀφίνεται ἀνοιχτὸ στὸ φῶς τοῦ ἡλιοῦ καὶ νὰ σκορπάῃ τὴν εὐωδίαν, ποῦ τοῦ χάρισε ἡ Φύση, μὰ δὲν εἶναι καθόλου πρακτικὸν νὰ τὸ ἀχτιδολοῦσῃ ὁ μεσημεριάτικος ἥλιος, γιατί σὲ λίγες ὥρες θὰ πέσῃ λυῶμα στὴ γῆς, ἀπὸ τὴν πολλὴν του κι' αὐτὸ ἀγάπη.

—Ὡστε, σὰν νὰ λέμε, αἱ δεσποινίδες, ὅταν ἀνοίγουν τὰ χεῖλάκια τους νὰ χαιρετήσουν, διατρέχουν τὸν κίνδυνον νὰ πέσουν λυῶματα στὴ γῆ; Συμβαίνει κι' ἐδῶ τὸ ἄσχημον νάναι καὶ πρακτικὸ; Ἀλλὰ προηγουμένως μοῦ εἶπατε μοῦ φαίνεται, πὼς εἶναι ὠραῖο πρᾶγμα τὸ τρεμοσάλεμα τῶν χειλῶν στὸ ἡλιόγευμα. Πὼς συμβιβάζονται λοιπὸν αὐτὰ τὰ πράγματα;

—Ναί, δίκην ἔχεις. Μὰ ἐδῶ συμβαίνει τὸ ἀντίθετον τὸ ὠραῖο εἶναι συγχρόνως καὶ πρακτικὸ. Ὅχι ὁμῶς γιὰτὶ κινδυνεύουν ἢ δεσποινίδες νὰ πέσουν λυῶματα στὴ γῆς, μὰ εἶναι ἀνακατεμένη μιὰ κάποια ἄλλη ιστορία.

—Ποιά;

Ἔχε ὑπομονὴ νὰ τὴν ἀκούσῃς. Σκέφθηκες ποτὲ τὸ μῦθὸ τῆς γεννήσεως τῆς Ἀθηνᾶς; Λένε λοιπὸν, πὼς, ὅταν ἡ Ἀθηνᾶ βγήκε ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ Δία, ὁ Ὀλυμπος ἄρχισε νὰ τρέμῃ ἀπὸ κατάπληξι, ἡ γῆ ἐγινε ἑξαλλὴ ἀπὸ χαρὰ, ἡ θάλασσα ἀναταράχθηκε ἀπὸ τὰ βάθη της κι' ὁ ἥλιος σταμάτησε τὸ ἔργον του. Μήπως εἶσαι ἔτοιμος κι' ἐσύ, ἀνθρωπέ μου καλέ, νὰ πιστεύσῃς μαζί με τοὺς λεγομένους σοφοὺς, πὼς ὁ μῦθος αὐτὸς ἐξηγεῖται μετεωρολογικῶς; Τί μὲ κυττάξεις ἔτσι παράξενα στὰ μάτια; Μάθε, πὼς ὁ μῦθος τῆς Ἀθηνᾶς εἶναι ὁ μῦθος τῆς Ἰδίας τῆς γυναῖκος. Ὁ Ὀλυμπος ἄρχισε νὰ τρέ-

μη από κατάπληξι, γιατί η γυναίκα μπόρεσε και τὰ βουνά νὰ μετακινήση ακόμα, ἡ γῆ ἔγινε ἑξαλλη ἀπὸ χαρά, γιατί βρῆκε τάληθινό στολίδι, πὺν κλείνει ὠμορφες ἀνατολές καὶ φωτοπεριχυμένες δύσεις, βουνά, πὺν τὰ τρέφει ὁ ἥλιος κι' ἀκρογιαλιά πὺν τὰ χαϊδεύει τὸ κύμα· ἡ θάλασσα ἀναταράχθηκε ἀπὸ τὰ θάθη της, γιατί βρῆκε τὸ καμάρι της, βρῆκε τὴ νεράιδα της κι' ὁ ἥλιος σταμάτησε τὸ ἄρμα του, γιατί βρῆκε τὴν κυρὰ καὶ τὴ ρήγισσά των!

—Μὰ τί σχέση ἔχει, δάσκαλέ μου σοφέ, ἡ γέννηση τῆς γυναίκας μὲ τὸ χαιρετισμὸ τῶν δεσποινίδων τῆς πόλεώς μας;

—Χά, Χά, Χά, !, Μ' ἀφοῦ μπόρεσε νὰ μετακινήση τὰ βουνά, πρέπει νὰ νευρίῃς γιὰ τὸν καινούργιο χαιρετισμὸ καὶ ν' ἀπορῆς κ' ἐσύ, φτωχὲ θνητέ, γιατί εἵμαστε καρφωμένοι πίσω της, συζητοῦμε πάντα γι' αὐτὴ κι' αὐτὴ τὴ στιγμή κι' ἐγὼ καὶ σὺ καλέ μου φίλε, εἵμαστε κρεμασμένοι ἀπὸ τὰ βυσινά της χεῖλη... Καὶ συζητοῦμε γιὰ αἰσθητικὴ καὶ πραγματικότητα τοῦ κενούργιου χαιρετισμοῦ, χωρὶς νὰ ξέρουμε τὰ μυστήρια τῆς γυναικείας ψυχῆς καὶ τοῦ γυναικεῖου κορμιοῦ;

—Καὶ πολλὰ μάλιστα.

—Μπορεῖτε νὰ μοῦ τὰ ἐξηγήσητε;

—Θὰ προσπαθῶ. Τὸν παλαιὸ καιρὸ, φίλτατέ μου, ὅταν ἡ γυναίκα σκλάβωνε τὸ λαιμό της μέσα σ' ἓνα κλειστὸ ὡς ἀπάνω κολλάρο κι' ἔσερνε τὸ φορεμά της μὲ τὴν οὐρὰ ὡς τὴ γῆ καὶ ἄφινε μονάχα ἀνοιχτὰ δυο μαυρὰ μάτια, μιὰ κονδυλένια μύτη κι' ἓνα μπιζουδένιο στοματάκι καὶ ἰδὼν καρπὸ ἐνὸς παχουλοῦ κι' ἀφράτου χεριοῦ, σὲ χαιρετοῦσε δίνοντά σου σφιχτὰ τὸ χέρι, ρίχνοντάς σου μιὰ φεγγόβολη ματιά, γελώντας τέλος μ' ὅλη της τὴν καρδιά. Κρατοῦσε σφιχτὰ δεμένες τὲς σελίδες τοῦ ὠραίου βιβλίου τοῦ στόματός της καὶ σοῦ ἀπλωνε ἀνοιχτὸ τὸ βιβλίο τῆς καρδιᾶς της. Τώρα, πὺν ἡ γυναίκα μᾶς ἀπεκάλυψε καὶ τὴν τελευταία ἀμαρτωλὴ πτυχὴ τοῦ σώματός της, δὲ μᾶς εἰσφέρει πειὰ φεγγόβολες ματιές, δὲ μᾶς χαιρετᾷ μὲ τὴν καρδιά της καὶ τὸ χέρι μᾶς τὸ δίνει μὲ πολλὴ προφύλαξη, ὅταν

τὰ χέρια μας νᾶναι μολυσματικὲς ἐστίες. Γιατὶ τὸ σφιχτοσφίξιμο τοῦ χεριοῦ, τὸ φεγγόβόλημα τοῦ ματοιοῦ καὶ τ' ὀλοκάρδιον γέλιο σοῦ δίνουν ἀνοιχτὴ τὴ σελίδα μιᾶς καρδιᾶς. Μ' αὐτὸ δὲ συνέφερε τὲς γυναῖκες. Γιατὶ, ἂν μπορούσαμε ν' ἀποκαλύπτωμεν τὰ μυστικὰ τοῦ κορμιοῦ καὶ τῆς ψυχῆς ἀντάμα θὰ τοῖς λέγαμε; Γυναῖκα, σὲ γνωρίσαμε. Καὶ μαζὺ μὲ τὰ Ἰ. Μωρεὰς θὰ καπνίζαμε ἀντίκρου στὴ σελήνη, τὴν ἀγριοκερασένια πίπα, χωρὶς ἡ παράξενη σφαῖρα τ' οὐρανοῦ νὰ μᾶς φοβίζει. Καὶ βρῆκαν τὸν κλειστὸ αὐτὸ χαιρετισμὸ, τὸ αἰνιγματικὸν τρεμοσάλεμα τῆς ταχειλίου, πὺν δὲν ξέρεις τί κρύβει αὐτὸς ὁ χαιρετισμὸς; Φιλία, ἐρωτα, πάθος, καλωσύνη, πόθος, ἔχθρα, μοχθηρία, ζήλεια, τί; Ἄ γυναῖκες... γυναῖκες...

Ἐκείνη τὴ στιγμή πέρασε ἀπὸ προστάσας μιὰ γνωστὴ Δεσποινίς. Μᾶς χαιρέτησε σύμφωνα μὲ τὸν καινούργιο, τὸν κλειστὸ χαιρετισμὸ. Ὁ κ. Ἀναξαγόρας γέλασε σαρκαστικὰ καὶ μὲ ἐκύτταξε ἐξεταστικὰ στὰ μάτια.

—Σὰς ἀρέσει ἀληθινὰ αὐτὸς ὁ χαιρετισμὸς δάσκαλέ μου σοφέ, ἡ τὴν ὥρα μὲ κοροϊδεθετε;

Δὲ φταίει ὁ χαιρετισμὸς, φταίει ἐκείνη, πὺν χαιρέτησε. Δὲ φταίει ἡ θάλασσα, ὅταν ἓνας κακὸς ποιητὴς τὴ λέγει «μαύρη σὰν καρὰ μπουγιά». Ἡ θάλασσα εἶνε πάντα γαλήνη κι' ὠραία, μὰ ὁ ποιητὴς εἶνε μαυρὸς κι' ἄλλαλος. Ἡ Δεσποινίς αὐτὴ δὲν ἔχει ταλέντο· τὴν τρώγει, ὅπως καὶ πολλοὺς συγγραφεῖς, ἡ δουλικὴ μίμησις. Κι' αὐτὴ θὰ μιμήθηκε ἀσφαλῶς κάποιον ἄλλον συνάδελφό της στὴ ζωὴ. Καὶ θὰ συνεβούλευα τὴν καλὴ Δεσποινίδα ν' ἀφήσῃ τὰ τρεμοτακίσματα τῶν χειλῶν, γιατί, «οὐ παντὸς πλεῖν εἰς Κόρινθον», ἐκτὸς ἂν εὐρεθῇ κάποιος πὺν θὰ τῆς διδάξῃ τοὺς στοιχειώδεις κανόνας.

—Μήπως εἰσθε ὑποψήφιος καθηγητής;

—Εγὼ; Ὁχι. Μὰ μὴ νομίζεις, ὅτι κάμεις κι' ἐσύ...

Π. Γ. ΦΑΝ.



NEA BIBLIA

«ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ»

Δ. Ν. ΓΑΛΑΝΗ

Οἱ νέοι δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἔχουν εὐθύς ἅ πὺ τὰ πρῶτα γραψίματά τους μιὰ δική τους ὁλότελα προσωπικότητα. Σπάνιοι εἶνε ἐκεῖνοι οἱ συγγραφεῖς, ποὺ γενιούνται μὲ πρωτοτυπία· οἱ ἄλλοι καὶ οἱ πλέον δόκιμοι στὰ πρῶτά τους βήματα εἶναι ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὲς διάφορες σχολές. Ἀρκεῖ μονάχα νὰ μὴ παρατηρεῖται μιὰ δουλικὴ μίμηση κι' ἐξάρτησι στὸ γράψιμο, γιὰτὶ τότε δὲν πρόκειται γιὰ καλλιτέχνη ἀλλὰ γιὰ κισσὸ, ποὺ σκαρφαλώνῃ στὲς ὠμορφες ἀγραμπελες. Ἡ δουλικὴ δὲ αὐτὴ ἐξάρτησι καὶ μίμηση εἶναι κατὰδηλὴ ἀρκεῖ νὰ κυττάξῃ κανένας ἓνα καλλιτέχνημα ἐνὸς νεαροῦ τεχνίτου καὶ θὰ πεισθῇ; ὅταν θὰ λείπη ἀπ' αὐτὸ ἡ καλαισθησία, μιὰ πᾶποια ἐσωτερικὴ ἁρμονία, ἓνας κάποιος βαθύτερος πόνος, ποὺ προδίδει ἀλάθεστα τὴν προσωπικότητα.

Ὁ κ. Δ. Γαλάνης—νεαρὸς ἡλικίας ὄχι παραπάνω ἀπὸ 20 χρονῶν—μὲ τὴ συλλογὴ του «Ἀνθρώπινες Ἱστορίες», ποὺ ἔβγαλε τώρα τελευταῖα στὴν Ἀθήνα, ἔχει ὁ, τι λέμε παραπάνω, Πολλοὶ εἶπαν καὶ πολὺ σωστά, πῶς εἶναι ἀπηρεασμένες ἀπὸ τὸν Καρυωτάκη κι' ἄλλοι ὄχι τόσο σωστὰ ὅτι φανερώνεται πειὸ πολὺ στὰ ποιημὰ του ἡ «ἀνθιακὴ τεχνοτροπία.» Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ὅλα τὰ ποιήματα τῆς συλλογῆς διαπνέονται ἀπὸ μιὰ ἀπαισιοδοξία διὰ τὴ ζωὴ κι' ὅλα ἔχουν ἓνα σαρκασμὸ γιὰ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, μ' ἓνα χιούμορ προσερχόμενον ἀπὸ βαθειὰ συμπόνια γιὰ τὸν ἄνθρωπον, δηλ. ὁλότελα αἰσθητικὸς στὴν ἐκλογὴ τῶν θεμάτων καὶ τὴ διατύπωσι τῶν στοχασμῶν καὶ αἰσθημάτων. Μὰ ὁ σαρκασμὸς αὐτὸς καὶ τὸ λεπτὸ χιούμορ, ὅσο κι' ἂν εἶναι δα νεισμένα ἀπὸ τὸν Καρυωτάκη, εἶναι τοῦ κ. Γαλάνη. Κ' ὅπως θὰ εὐρίσκονταν ὁ πολὺ λεπτὸς κριτικὸς, ποὺ θὰ παρατηροῦσε, ὅτι τὰ θέματα τῶν ποιημάτων του δὲν εἶναι καθ'αυτὸ πρωτότυπα κι' ἄλλοι θάλεγαν, πῶς μερικὰ δὲν εἶναι μέσα στὸν κύκλο τῆς αἰσθητικῆς τῆς τέχνης. Γιὰ τὸν πρῶτον θάχουμε νὰ παρατηρήσουμε, πῶς ἡ πρωτοτυπία δὲν εἶναι τὸ «ἅπαντον» ἐνὸς καλλιτεχνήματος, ἀρκεῖ νὰ μὴν ὑπάρχῃ δουλικὴ μίμηση κι' ἐξάρτησι· καὶ γι' αὐτὸ εἴπαμε βρεκετὰ παραπάνω, οἱ δεῦτεροι θὰ εἶχαν

κάπου—κάπου κάπως δίκαιον ἀλλὰ εἶνε τόσο ὠραῖες αἱ περιποιήσεις, ὥστε μιὰ ἐξαίρεσις δὲν μπορεῖ νὰ διαφεύσῃ τὸν κανόνα.

Ἀλλὰ γιὰτὶ νὰ μὴ περιμένῃ δ κ. Γαλάνης νὰ ὠριμάσῃ ἡ ἀτομικότης του, νὰ γίνῃ ἕνας τ ἑ λ ε ι ο ς π ο ι η τ ῆ ς κι' ὕστερα νὰ βγάλῃ μιὰ συλλογὴ ἐντελῶς δική του; Ἀλλ' αὐτὸ εἶναι γιὰ κείνους ποὺ δὲ βρῇκαν τὸ δρόμον τῆς ψυχῆς του. Ὁ κ. ὅμως Γαλάνης βρῇκε τὸ δρόμον τῆς ψυχῆς του (μὴ λησμονοῦμε, πῶς ἀρχισε νὰ γράφῃ ἐρωτικὰ καὶ φυσιολατρικὰ τραγούδια ῥιγμένα σὲ διὰφορα περιοδικὰ κι' ἐφημερίδες) κι' ὅταν θὰ βγάλῃ μιὰ δεύτερη συλλογὴ, δὲ θὰ κάμῃ ἄλλου τίποτε, παρὰ θ' ἀκολουθήσῃ μὲ καλλιτεχνικὴ εὐσυνειδησία καὶ περισσώτερη αὐτοτέλεια τὸν ἴδιον δρόμον, τὸ δρόμον τὸ δικό του.

« Η ΣΑΡΚΑ » (ΜΥΘ ΙΣΤΟΡΗΜΑ)

ΜΑΝΩΛΗ ΚΑΝΕΛΛΗ—ΣΙΣΥΦΟΥ

Ὁ δημιουργὸς—εἴτε ποιητὴς εἶναι εἴτε πεζογράφος καὶ γενικὰ καλλιτέχνης δὲν ἂ ποτελεῖ ποτὲ αὐτοτελὲς φαινόμενο στὴν κοινωνία. Ἡ προσωπικότης του δὲν εἶναι μιὰ ἀπλὴ μονάδα, ποὺ δὲν ἔρχεται σ' ἐπαφὴ μὲ τὴν καθολικὴν ζωὴ. Ὁ δημιουργὸς ἐμπνέεται πάντα ἀπὸ τὴ γύρω του ζωὴ, τὰ θέματά του βγαίνουν ὁλοῖσα ἀπ' αὐτὴ καὶ ἀκολουθίαν ἢ ἀξία ἐνὸς δημιουργοῦ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ περιβάλλον, ποὺ ζῇ καὶ κινεῖται. Ἐρωτᾶται ὅμως: αὐτὸν τὸν δημιουργὸν θὰ τὸν ἀκολουθήσουν πιστὰ ἢ μᾶζες, ὅταν αἰσθητοποιῇ καὶ τελεολογῇ τὲς ὑποαισθητικὰς ἀξίες τῆς τέχνης, ποὺ βρῇ σκονταί μέσα του καὶ δὲ ζωντανεύουν παρὰ μὲ τὴν ἐπίδραση τῆς κοινωνικῆς ζωῆς;

Καὶ πειὸ συγκεκριμένα. Στὸν κ. Κανελλή, ποὺ ἐμπνέεται ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὴν ἐποχὴν του, ὁ λόγος θὰ βρῇ τὸν ἑαυτόν του καὶ τὴ λυτρωσὴν του; Ἡρθε τάχα ὁ ἀνάμεινόμενος μεσσίας τῆς τέχνης, στὸν ὅποιον θὰ πέσουν νὰ προσκυνήσουν οἱ ταπεινοί, τῆς γῆς, οἱ κολασμένοι, οἱ τιποτένιοι, ποὺ τρέφουν πάντα τὴν προσδοκίαν κάποιας ἀπᾶλ λαγῆς;

Νομίζω ὄχι. Εἶναι ἀλήθεια, πῶς ὁ συγγραφεὺς τῆς «Σάρκας» θέλει νὰ μεταφέρῃ στὴν Ἑλλάδα Δοσιογιέφσκυ, Γκορκυ καὶ τοὺς ἐξέχοντας ἀντιπροσώπους τῆς Ρωσικῆς λογοτεχνίας. Τὰ πρόσωπα τοῦ μυθιστορήματός του ἔχουν κάποιες ὁμοιότητες μὲ πρόσωπα, ποὺ συναντᾷ κανένας στὰ



μυθιστορήματα τοῦ Δοσιογιέφσκυ. Ὁ κ. Κανελλῆς γίνεται κἄπου—κἄπου καὶ χημι-
κός, ἐργαζόμενος στὸ ἐργαστήρι τῆς ψυ-
χῆς. Τὸ τυφλὸ ἐνστικτο, ποὺ ὁδηγεῖ τὸν
ἄνθρωπο τυφλὰ στὴν ἀπόλαυση κτηνωδι-
κῆς ζωῆς, παρουσιάζεται μέσα σὲ σελίδες
τοῦ βιβλίου. μὲ ἀληθινὴ ζωντανὴ παραστα-
τικότητά. Ὁ κόρος, ὅμως ποὺ ἔρχεται ὕσ-
τερα ἀπὸ τὸν κορεσμό, ἡ ἀνία καὶ ἡ πλή-
ξη, ποὺ ἀποτελοῦν πάντα τοὺς ἴδιους καὶ
ἴδιους συντρόφους τῶν πράξεών μας, δὲν
ἀφίνουν σχεδὸν καθόλου νὰ ξεγλυστρά-
νουν ἀπὸ τὴν καρδιὰ κἄποιος πόνο, κἄποιος
οἶκτος. Αὐτὸ ἀκριβῶς λείπει ἀπὸ τὸ βιβλί-
ο τοῦ κ. Κανελλῆ, γιὰ νὰ ἐξακολουθήσου-
με τὴν ὁμοίωσιν μὲ τὸ Δοσιογιέφσκυ.
Ποῦθενὰ ἐκεῖ μέσα ἓνας μέθυσορ σαρκο-
κλήτωρ δὲν ἀνεβάζει τὰ χέρια του ἀπελ-
πισμένα στὸν οὐρανὸ γιὰ νὰ πῇ μιὰ προ-
σευχή. Ποῦναι τὸ βαθὺ κλάμμα τῆς Ἑλ-
λιν; Ποῦναι τὸ ψυχικὸ μαρτύριο, ποὺ αἰ-
σθάνεται μιὰ ἀνθρώπινη ψυχὴ, ὅταν δὲν
μπορεῖ νὰ ξεκολλήσῃ ἀπὸ ἡδονή, ἐν ᾧ αἰ-
σθάνεται καὶ νοιώθει, ὅτι αὐτὸ τὸ πράγμα
τὴ φθείρει καὶ τὴν καταστρέφει.... Ὅτι πι-
κρὸ χαμόγελο δὲν ξεφεύγει ποτέ. Ἐνὰ δά-
κρυ, ἓνας πόνος δὲν ξεγλυστράει ἀπ' τὴν
καρδιά. Ὡστε, λοιπόν, ἀλήθεια ὁ κ. Κανε-
λλῆς δὲν τρέφει καυμιά συμπάθεια σ' αὐ-
τὲς τὲς πόνονας καὶ σ' αὐτοὺς τοὺς μεθύ-
σοις. Φταίει, λοιπόν, ὁ ἄνθρωπος, ποὺ
κατήντησε ἔτσι ἢ φταίει κἀκεῖ ἄλλο; Κ' ἡ
ἀθλιότης αὐτὴ θὰ τοῦ στεριέψῃ κάθε ἀπό-
θεμα ἠθικῆς δυναμικότητος καὶ δὲ θὰ μπο-
ρέσῃ ποτὲ νὰ λυτρωθῇ καὶ νὰ νικήσῃ; Γι'
αὐτὰ τὰ πράγματα ὁ κ. Κανελλῆς μᾶς ἀφί-
νει τελείως ἀδιάφορους καὶ ἀσυγκινήτους.

Μήπως ὅμως ὁ κ. Κανελλῆς γράφοντας
τὸ βιβλίο του αὐτὸ θέλεσε ἀπλῶς νὰ δια-
σκεδάσῃ τὸν κόσμον; Ἐπιτρέπεται μιὰ σύγ-
κρισις μὲ τὸ Λουκιανὸ, τὸν Ἀρρετῖνο τὸ
Βοκκάκιον; Δυστυχῶς καὶ σ' αὐτὸ ὅχι. Ἡ
ἀσχημὴ σ' ὅλο τὸ βιβλίο (κι' ὅταν λέμε ἀσ-
χημο, ἐννοοῦμε κάθε πρᾶγμα ἀπὸ τὸ ὅποι-
ο ἀπουσιάζει ἡ ἁρμονία καὶ ποὺ εἶνε κατὰ
τὴ φράσιν τοῦ Λαλδ, ἀντίθετο πρὸς τὸ ὡ-
ραῖον, πρὸς τὸ ὑψηλὸν καὶ ἐπειδὴ ἐδῶ πρὸ

κεῖται γιὰ διασκεδαστικὴ ἀπόλαυση πρὸς
τὸ πνεῦμα δὲν ἀφίνει νὰ θαυμάσου-
με καὶ μιὰ γραμμὴ ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς ἡρωϊ-
δος τοῦ ἡ νὰ σταθοῦμε σ' ἑκστασι θαμβω-
τικὴ μπροστὰ στὴν πλαστικὴ ὡμορφιὰ ἢ
νὰ γελάσουμε πικρὰ γιὰ τὸ κατάντημα τῆς
«ἀπωλεσθείσης ὡραιότητος». Ὑπάρχουν σε-
λίδες ἔτσι γραμμένες, ποὺ ἀθέλητα κοκκι-
νῶνται ἀπὸ ὀργὴ πρῶτα γιὰ τὸ βιβλίο κ' ὕσ-
τερα γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ποὺ τῷ γράφει.

Καὶ γιὰ νὰ τελειώσουμε: Ἄν ἡ πολὺ—
πολὺ δυνατὴ σκηνὴ στὴν περιγραφῇ, ἡ
κἄπου—κἄπου πετυχημένες εἰκόνες, μᾶς
ὑπέβαλλαν τὴν βαθεῖα συμπόνια, τότε τὸ
βιβλίο τοῦ κ. Κανελλῆ θὰ ἦταν ἀριστοῦργη
μα.

Π. Φ.

« ΜΕΡΙΚΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ »

Μ. ΒΙΣΑΝΘΗ.

Ὁ κ. Μ. Βισάνθης μᾶς παρουσίασε τελευ-
ταῖα ἓνα βιβλίο, ὅπου ῥευστὰ ῥευστὰ ὅκτω ἢ
δέκα διηγήματα, μὲ τὴν ἀξίωσιν νὰ γνωρί-
σουμε τὸν ἄνθρωπο, ποὺ μεταναστεύει
στὴν Ἀμερική. Ἐὰν τὸν γνωρίσαμε τὸν ἄν-
θρωπο ἢ ὅχι, αὐτὸ δὲν τὸν ἐνδιαφέρει τὸν
κ. Βισάνθη, ὁ ὅποιος ἀρκεῖται νὰ σχεδιάζῃ
μονάχα μὲ λόγια τύπους, θέλοντας ἴσως νὰ
ἐκφράσῃ λογοτεχνικὰ τὸ μεγάλο καλλιτέ-
χνη Βάσο. Ὁ Βάσος ἐκφράζεται σὲ χρώ-
ματα καὶ αὐτὰ καταπλήσσει μὲ τὴν τέχνην
του, μὰ ὁ κ. Βισάνθης, μὲ τι μπορεῖ νὰ σὲ
καταπλήξῃ; Τὸ ὕφος του ἄνεστο, γεμάτο ἀ-
πὸ ἐπιτηδευμένους φράσεις, ἀσυνάρτητο τὲς
πολλὰς φορὲς, πάντα ἄμουσο καὶ ἀκατέστη-
το, φανερώνει ἄνθρωπο ποὺ προσπαθεῖ
νὰ ὑψώσῃ ἓνα οἰκοδόμημα, γεμάτο
ἀπὸ λέξεις, τί φρίκη ὅμως! Ἡ λέξις γιὰ
τὸν κ. Βισάνθη εἶναι τὸ «ἅπαντον» τῆς τέ-
χνης του, ἀδιαφορῶντας, ἂν κρύβεται τί-
ποτα κάτω ἀπ' αὐτὴ τὴ λέξι. Γιατὶ οἱ τύ-
ποι, ποὺ περιγράφει, δὲν εἶναι τύποι, εἰ-



ναι ὅλοι ἀνδρείκελα, μαριονέτες. Στὸ πρῶ-
το διήγημα ἀρχίζει μάλιστα ἔτσι: Στὴ γωνί-
α τῆς κάμαρας ἐκείνης τρεῖς ἀνθρώπινες
μαριονέτες ἐτοιμαζόντανε γιὰ τὸ ξετύλι-
γμα μιᾶς πράξης...» Ἀλλοίμονο θμως «οἱ
τρεῖς αὐτὲς μαριονέτες ἐτοιμαζόνταν γιὰ
τὸ ξετύλιγμα ὁλοκλήρου τοῦ βιβλίου...»

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ

Δὲν εἶναι ὑπερβολή, ἂν πῇ κανεὶς πὼς
στὴν Ἀθήνα θεατρικὴ κίνησις κατ' οὐσί-
αν δὲν ὑπάρχει. Ὑστερα ἀπὸ τὴ διάλυση
τῆς «Ἐλευθέρας Σκηνῆς», ποὺ μὲ ζημιές
τὴν κράτησε στὰ δόντια δυὸ κοντὰ χρόνια
ἡ κ. Μαρίκα Κοτοπούλη καὶ τὴν ἀναχώρη-
σι τῆς ἴδιας διὰ τὴν Ἀμερική, ὅλα τὰ καλὰ
στελέχη τοῦ θεάσου της σκορπίσθηκαν ἐ-
δῶ κ' ἐκεῖ. Ἐπίσης ἡ κ. Κυβέλη δὲν προ-
καίται πρὸς τὸ παρὸν τοῦλάχιστο νὰ ἐγκα-
νιάσῃ ἐφετερινὴ σαιζόν.

Εὐτυχῶς τὴν ἔλλειψι αὐτὴ τὴν ἀναπλη-
ρῶνει κάπως ὁ θίασος Πρωτοπορίας ποὺ
δίνει στὸ θεατράκι τῶν «Ἡλυσίων» ὑπὸ
τὴ διεύθυνσι τῆς συμπαθεστάτης καλλιτέχ-
νιδος δίδος Τασίας Ἀδάμ τακτικὰς ἑβδομα-
διαῖες παραστάσεις μὲ ἔργα ἑλληνικὰ καὶ
ξένα. Ὡς τώρα δόθηκαν δυὸ φιλολογικὲς
βραδυές, μ' ἔργα διαλεχτὰ καὶ πρωτότυπα,
μ' ἄρκειν ἐπιτυχία, τὴν ὁποία ἄλλωστε ἐγ-
γυᾶται ἡ ἐξαιρετικὰ κομψὴ καὶ γεμάτη ἀ-
πὸ καλλιτεχνικῆ διαίσθησι καὶ παρρησί-
ας ἡ ψυχὴ τῆς γνωστῆς ἤδη στὸ Γιαννιώτικο
κοινὸ δίδος Τασίας Ἀδάμ.

Οἱ Πειραιῶτες μπόρουν νὰ λογίζωνται
ἐαυτοὺς εὐτυχῆ, γιατί ἔχουν θίασο ἀπο-
τελούμενο ἀπὸ τοὺς κ. κ. Χριστ. Νέζερ,
Δεδραμῆν, Παρασκευᾶν, Γαβριηλίδην μαζὺ
μὲ τοὺς ὁποίους συμπράττει καὶ τὸ ζεύγος
Μουσούρη.

Ὡς τώρα δόθηκε ὁ «Φιλάργυρος» τοῦ

Μολλιέρου, ὅπου στὸ ῥόλο τοῦ «Ἀρπαγει-
ῶν» διακοίθηκε ὁ Χρ. Νέζερ. Μοναδικὸς
δημιουργὸς, ἀλήθεια στοὺς ῥόλους τῶν ἔρ-
γων τοῦ Μολλιέρου. Κι' ὅσοι ἔχουν τὸν
«Φιλάργυρο», μποροῦν νὰ φαντασθοῦν τὰς
ἀπρόοπτες σκηνὰς, ὅπου ὁ κ. Νέζερ ἦταν
θαυμάσιος.

Οἱ Πειραιῶτες δὲν εἶνε μονάχα γι' αὐτὸ
εὐτυχεῖς. Εἶναι εὐτυχεῖς πρὸ πάντων, γιὰ
τὶ τυχαίνει νὰ ἔχουν δῆμαρχο τὸν κ. Πανα-
γιωτόπουλο, ποὺ δίνει πάντα σὲ κάθε καλ-
λιτεχνικὴ κίνησι — εἴτε πρόκειται γιὰ θέα-
τρο, γιὰ μουσικὴ, γιὰ περιοδικό — ἀμέρι-
στη τὴν ὑποστήριξι του.

Διόρθωσις.

Τὸ εἰς τὸ προσηγοούμενον τεῦχος δημοσι-
ευθέν, μὲ τὸν τίτλον «Ἐντυπώσεις καὶ
σκέψεις ἀπὸ τὸ Συνέδριον τῆς Μητρότητος»,
ὑπεγράφετο κατ' ἐλάττω ὑπὸ τοῦ κ. Πάνου
Φάντη. Τὸ ἐν λόγῳ δημοσίευμα ἀνήκει εἰς
εἰδικῶς παρακολουθήσαντα τὸ συνέδριον
φίλιτον τῆς «Ἑλλοπίας» συνεργάτην, ἀ-
ρεσκόμενον νὰ μένῃ ὑπὸ τὴν ἀνωνυμίαν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κο ν Εὐά γ' Πα πα νι κο λ ά-
ου. — Ψ ἦ ν α. Ἐνεῖνε παράλειψις κα-
τὰ λάθος. Τεύχη ἐστάλησαν.

Κο ν Γε ρ σ ά λ. Ἀ θ ῆ ν α ς. Σᾶς
ἀπαντήσαμε εἰς τὸ γράμμα πρὸς τὸν κ. Ν.
Σταυροπούλου.

Κο ν Γ. Πα π α γ έ ω ρ νί ου — Κ α
τ α ρ ρ ά κ τ η ν. Τεύχη ἐστάλησαν. Μὲ
πρώτην εὐκαιρίαν θὰ σᾶς γράψωμεν.

Κο ν Μο υ σ ε λ ί μ η ν. Σ π. Π ό
π ο β ο ν. Τὸ βιβλίον σας ἐλάβομεν, κα-
θὼς καὶ τὰ χειρόγραφα περὶ τῶν ὁποίων
θὰ σᾶς ἀπαντήσωμεν εἰς τὸ προσεχές. Ἡ
κριτικὴ τοῦ κ. Ρουσέλ θὰ δημοσιευθῇ
εἰς τὸ προσεχές τεῦχος.

«ΕΛΛΟΠΙΑ»



ΕΛΛΟΠΙΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ: ΠΑΝΟΣ ΦΑΝΤΗΣ — ΤΑΚΗΣ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΟΔΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ 25 ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΕΤΗΣΙΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	ΔΡ.	75
ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ: ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟΝ	Σελ.	10
ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗΝ	Δολλ.	3

Έμβασματα και ό,τι σχετικόν με την ύλην πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Ἑλλοπίας»
Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται

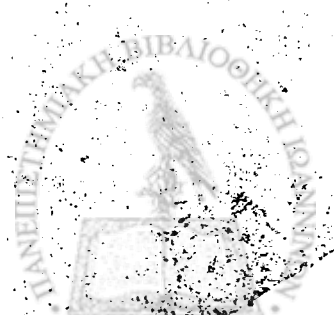
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ (Συνέχεια)

ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

Π. ΦΑΝ Λογοτεχνικοί Διάλογοι. Περί κλειστοῦ Χαιρετισμοῦ.
ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ. καὶ Ἀλληλογραφία.

ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ

ΣΕΙΡΑ ΑΡΘΡΩΝ ΤΟΥ». ΠΑΝΟΥ ΦΑΝΤΗ
ΕΠΙ ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΠΕΛΛΕΡΕΝ

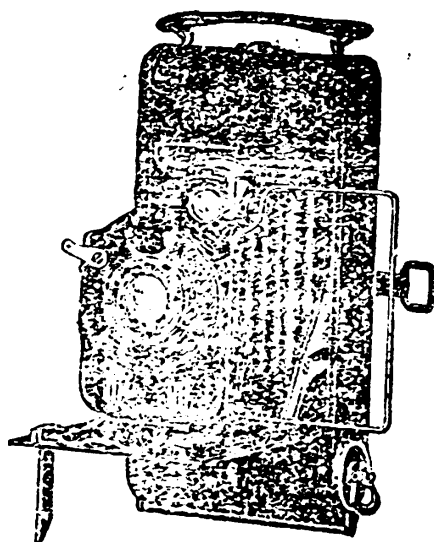


**ΦΩΤΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "Η ΑΣΤΡΑΠΗ",
ΓΕΩΡ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ**

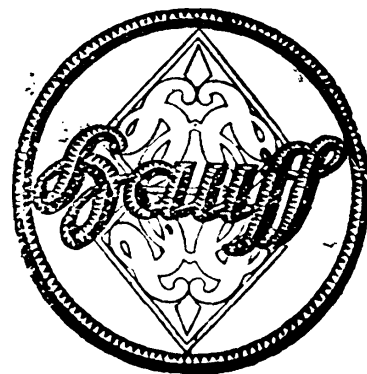


Ἐκτελοῦμεν ἀπάσας τὰς φωτογραφικὰς ἐργασίας μετ' ἐπιμελείας. Μεγεθύνσεις εἰς ὅλους τοὺς χρωματισμοὺς καὶ μεγέθη. Ἐξυπηρετοῦμεν προθύμως τοὺς ἑρασιτέχνας.

ΤΜΗΜΑ ΠΩΛΗΣΕΩΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΜΑΘΗ



Διαθέτομεν τὰς καλλιτέ-
τερας φωτογρ. μηχανὰς
τοῦ Γερμανικοῦ οἴκου
"ORION", καὶ τ' ἀσυ-
ναγώνιστα εἰς τε τὴν ποι-
ότητα καὶ τιμὴν φιλμς
χάουφ.



Τιμαὶ ἀσυναγώνιστοι

Τὸ

ΓΑΛΑ "ΤΡΟΦΟΣ",

Εἶνε ἡ ἐνδεδειγμένη βεβαίως τροφή διὰ μικροῦς καὶ
μεγάλους ἀσθενεῖς καὶ ὑγιεῖς.

ΚΑΜΝΕΙ ΕΥΡΩΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

